

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ

(повна назва факультету)

Кафедра романо-германської філології та

методики викладання іноземних мов

(повна назва кафедри)

МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС США ТА УКРАЇНИ:**

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ

Виконала: студентка 2 курсу

денної форми навчання

Ступінь вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний
рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

(шифр і назва напрямку підготовки)

Дерліх Олени

(прізвище, ім'я, по батькові та ініціали)

Керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Шкворченко Наталія Миколаївна

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Рецензент:

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1 Дискурс в парадигмі лінгвістичних досліджень.....	7
1.1 Підходи до вивчення дискурсу.....	7
1.2 Класифікації дискурсу.....	13
1.3 Політичний дискурс як вид дискурсу.....	21
Висновки до розділу 1.....	29
Розділ 2 Політичний дискурс США й України	31
2.1 Специфіка політичного дискурсу США: історичний аспект.....	32
2.2 Специфіка політичного дискурсу в Україні: історичний аспект.....	39
2.3 Сучасні політичні діячі США й України	42
Висновки до розділу 2.....	53
Розділ 3 Особливості політичного дискурсу США й України.....	56
3.1 Лінгвістичні особливості політичного дискурсу США	56
3.2 Лінгвістичні особливості політичного дискурсу України	57
3.3 Зіставлення оформлення політичного дискурсу США й України.....	65
Висновки до розділу 3.....	71
Загальні висновки.....	73
Список використаних джерел.....	76
Додатки.....	81

ВСТУП

У час андропоцентристського спрямування сучасної лінгвістиці, політичний дискурс активно вивчається українськими та закордонними лінгвістами, які намагаються дати визначення поняттю політичного дискурсу, розглянути його основні риси, функції, встановити поняття політичного дискурсу, його характерні риси в лінгвістиці.

Політичний дискурс трактується як інституційне спілкування, яке, на відміну від особистісно орієнтованого, використовує певну систему професійно орієнтованих знаків, тобто має власний підмовою (лексикою, фразеологією і пареміологією)

Політика як специфічна сфера людської діяльності, за своєю природою є сукупністю мовних та мовленнєвих дій. Основне призначення політичної комунікації полягає у боротьбі за владу. Концепти «влада» і «політик» відносять до базових концептів політичного дискурсу. Цінності політичного дискурсу, які зводяться до обґрунтування і відстоювання свого права на владу, постійно акцентуються в промовах політиків.

Як відомо, точне використання інструментів мови є ключовим фактором у досягненні цілей будь-якої комунікації, а в разі професійних політиків лінгвістичні ресурси стають основним знаряддям, від якого залежить успіх в отриманні підтримки мас, політичної влади, перемоги в публічних і парламентських дебатах, важливих переговорах.

Проте, політичний дискурс як тип дискурсу ще недостатньо вивчений, не має чіткого визначення і знаходиться в процесі дослідження в контексті різних дисциплін як психологія, філософія та інших, що зумовило вибір теми дослідження, в якому проаналізовано лінгвістичні явища, що дозволяють зрозуміти природу політичного дискурсу.

Так, поняття дискурсу представляє собою одне з головних понять сучасної прагматичної лінгвістики та лінгвістики тексту. Сучасні уявлення про дискурс відображають увесь хід лінгвістичної науки. У більш широкому розумінні дискурс – складна єдність мовної практики та екстралінгвістичних

факторів, які необхідні для розуміння тексту. Оскільки дискурс поєднує соціальні вимоги з мовними, тому його вважають соціолінгвістичним явищем. Цей феномен став ключовим у наукових доробках таких вітчизняних лінгвістів як Г. Почепцов, К. Серажим, Р. Водак, І. Шевченко, Ю. Хабермас, Т. ван Дейк, З. Херріс, В. Кінч, Д. Шифрін, М. Фуко та інші.

Визначаючи сутність політичного дискурсу, слід визначити, що, з одного боку, дискурс можна розуміти як взаємодію акторів, що виступають в ролі ретрансляторів, кодів, сенсів та інтерпретацій, а з іншого – як один із найбільш ефективних владних ресурсів, за допомогою якого політичні інституції презентують та легітимізують себе, конструюють політичну реальність.

Виступаючи результатом цілеспрямованої політичної роботи, політичний дискурс представляє собою текстуальне вираження комунікації в політиці та поступово переходить у розряд найсучаснішого, найбільш ефективного засобу впливу на суспільство. Тому політичний дискурс потребує вивчення.

Актуальність магістерської роботи обумовлюється самим об'єктом дослідження: політична комунікація, будучи невід'ємною частиною етнічної культури будь-якого суспільства, являє собою складний конгломерат ідей, де позначені цілі і інтереси держави і його елітарних груп. Еволюціонуючи на основі накопиченого соціумом лінгвоментального матеріалу, політика здійснюється насамперед в процесі вербальної взаємодії, завдання якої полягає у створенні певної картини світу в суспільстві. Відповідно, мовна діяльність людини в сфері політики є опосередкованою в знаках завоювання, здійснення і збереження політичної влади. У зв'язку з цим вся формальна організація політичного дискурсу підпорядковується необхідності ефективної реалізації функції впливу, інструментарієм якої виступають різноманітні комунікативні стратегії і тактики. Іntenціональний «посил» політичної дискурсивної практики неодмінно видозмінюється у процесі індивідуального мовного оформлення. Відповідно, особливості політичного мовлення можна

розглядати як домінуючі характеристики національної політичної практики і вважати підставою для створення типизованого комунікативного портрета політика.

Мета дослідження передбачає порівняння особливостей політичного дискурсу США й України, їхніх специфічних лінгвістичних характеристик.

Для досягнення поставленої мети були виконані наступні **завдання**:

- 1) Проаналізувати дискурс, як лінгвістичне явище;
- 2) Описати підходи до вивчення дискурсу;
- 3) Охарактеризувати політичний дискурс як особливий тип дискурсу;
- 4) Описати особливості політичного дискурсу США;
- 5) Описати особливості політичного дискурсу України;
- 6) Порівняти особливості політичного дискурсу США й України.

Об'єктом дослідження виступає політичний дискурс США й України.

Предметом дослідження виступають лінгвістичні особливості політичного дискурсу США й України.

Практичним матеріалом магістерської роботи є оригінальні тексти політичних інтерв'ю, промов та виступи політиків, зафіксованих в засобах масової інформації США й України.

Наукова проблема полягає у тому факті, що наразі не існує однозначного трактування терміну «дискурс» взагалі та «політичний дискурс» зокрема, як не існує єдиного підходу до вивчення цього складного лінгвістичного феномену. Структура політичного дискурсу знаходиться у постійному процесі розвитку, набуваючи суттєвих змін.

Для досягнення поставленої мети та вирішення поставлених у магістерському дослідженні завдань використовувались **такі методи дослідження**:

- аналіз – для опосередкованого вивчення окремих частин комплексних понять з метою кращого їх розуміння;

- синтез – у джерелах була знайдена та згрупована інформація з теми роботи;

- порівняння – дозволив виділити особливості певних термінів, явищ та процеси на тлі опосередкованих, але схожих на них;

- узагальнення – було обрано та об'єднано найголовнішу інформацію з теми даної роботи.

Методологічна основа дослідження: базові положення лінгвістики, наукові праці у сфері філології, теоретичні аспекти розглянутої проблеми в трудах дослідників з політології та соціології.

Структура роботи відповідає поставленій цілі та завданням. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи складає 86 сторінок (включно з додатками).

Кожен розділ супроводжується висновками, які узагальнюються висновком наприкінці магістерської роботи.

Список літератури складається із джерел українською, російською та англійською мовами, а також Інтернет ресурсів, довідного та ілюстративного матеріалів.

Додатки до магістерської роботи містять фрагменти практичного матеріалу дослідження.

РОЗДІЛ 1 ДИСКУРС В ПАРАДИГМІ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1 Підходи до вивчення дискурсу

На сьогодні дискурс є багатозначним поняттям та поширеним у таких напрямках як філософія, соціологія, лінгвістика, культурологія та інших загальних науках. Занурившись в етимологію даного поняття зауважимо що від латинського слова *discoursus* – це бесіда, аргумент, розмова, яка відбувалась між вченими. Внаслідок цього це значення увійшло у сучасні європейські мови. Наприклад у французькій *discours* чи англійській *discourse* стали мати значення «діалог». Слово «дискурс» уперше було вжито А. Херрісом у 1952 році в статті, що була присвячена аналізу мови реклами. Відтоді термін став поширеним у сучасній лінгвістиці [35, с.7]. Таким чином поняття «дискурс» розвивалось як характеристика мовної діяльності у зв'язку з поширенням динамічних моделей мови, а також при вивченні мови як засобів вираження системи світогляду та світосприйняття, ідеологій, поглядів та думок, що розглядаються в тих чи інших соціокультурних контекстах. Тобто дискурс — це вербально артикульована форма об'єктивації змісту людської свідомості, регульована домінуючим в тій чи іншій соціокультурній традиції типом раціональності. Нерідко під дискурсом розуміється також послідовність здійснюваних в мові комунікаційних актів. Такою послідовністю може бути розмова, діалог, письмові тексти, які містять взаємні посилання і присвячені загальній тематиці і так далі. Поняття дискурсу пов'язують з такою активністю в мові, яка відповідає специфічній мовній сфері і має специфічну лексику. Відповідно до цього ми розуміємо, що дискурс - це «мова в мові», тобто певна лексика, яка відображається в актуальних комунікаційних актах, мові і текстах. А також створюється в певному смисловому полі і покликана передавати певні смисли.

Якщо ми звернемося до словника-довідника з української лінгводидактики відмітимо, що термін «дискурс» визначається як сукупність взаємопов'язаних висловлювань (текстів), що реалізуються в певних

соціально – культурних, часових, і просторових умовах з урахуванням діяльності учасників комунікації (адресанта і адресата); процес вербального і невербального спілкування. [37, с.41].

За словником лінгвістичних термінів «дискурс» визначається як :

1) зв'язане мовлення в конкретних соціокультурних, психологічних умовах, що відбиває ситуацію безпосередньої мовної діяльності з урахуванням форми спілкування, поведінки, міміки, жестів мовця;

2) текст разом з умовами його творення і сприймання, динамічний контекст культури, в якому здійснюється прочитання тексту та його вплив на свідомість читача. [9, с.47].

Деякі лінгвісти ототожнюють поняття дискурсу з текстом. Інші дослідники розрізняють значення цих термінів за методологічною перспективою: текст – матеріальний продукт, дискурс – комунікативний процес. За Р. Бограндом, “текст і дискурс мають однакову часову протяжність у тому значенні, що походять від одного автора” [43, с.46]. Тепер розглянемо позиції авторів та їх тлумачення цього терміну з різних точок зору. Перш за все, необхідно згадати ім'я Зеліг Харріса, той хто представив термін у лінгвістику. В його уяві дискурс являє собою пов'язану мову та лист, і його потрібно аналізувати за допомогою формальних процедур, у його поданні аналіз дискурсу - це аналіз висловлювань, відрізка тексту.

На відміну ж від З. Харріса, Еміль Бенвеніст розуміє під дискурсом експлікацію позиції мовця у висловленні. За межами мовознавства ця ідея була пізніше розвинена Мішелем Фуко, який вважав пріоритетним встановлення позиції мовця, але не по відношенню до породжуваному висловом, а по відношенню до інших взаємозамінним суб'єктам висловлювання і виражається ними ідеології в широкому сенсі цього слова.

У Патріка Серіо можна нарахувати вісім значень терміну «дискурс»:

1) еквівалент поняття «мова», тобто будь-яке висловлювання;

2) знак, що перевершує фразу,

3) в рамках теорії висловлювання або прагматики – вплив висловлювання на одержувач і його внесення до «мовленнєву» ситуацію (що передбачає суб'єкта висловлювання, адресата, момент і певне місце висловлювання);

4) бесіда, як одна з головних форм висловлення;

5) мова з урахуванням позиції мовця на відміну від оповідального типу висловлювання;

6) вживання мовних одиниць;

7) позначення системи обмежень, які накладаються на необмежену кількість висловлювань в силу певної соціальної або ідеологічної позиції (наприклад: «феміністичний дискурс», «адміністративний дискурс»);

8) теоретичне «споруда», необхідне для дослідження умов породження тексту. [36, с. 27]

Отже, дискурс постає у вигляді тексту, зануреного в реальне спілкування, що має багатопланові і різні виміри. Щоб підсумувати найбільш відомі визначення поняття дискурсу, всі існуючі підходи можна звести до таких:

1. Дискурс визначається через текст або текст через дискурс.

2. Дискурс розуміють як когнітивний процес, пов'язаний із творенням мовленнєвої поведінки.

3. Дискурс розглядається як послідовність взаємозв'язаних висловлювань; об'єднаних спільністю цільового завдання.

4. Дискурс визначається як засіб бесіди та мислення, які, як і жанри, можуть ставати ритуалізованими.

5. Дискурс тлумачиться як мовленнєве утворення, одиниця вищого, ніж речення, рівня.

6. Дискурс розглядається як форма мовленнєвого спілкування, яка передбачає взаємозв'язок між мовцем та слухачем, як міжособистісна діяльність.

7. Дискурс розуміється як складна комунікативна подія.

8. Дискурс тлумачиться як соціолінгвістична структура, яка твориться адресатом у конкретних комунікативних, соціальних та прагматичних ситуаціях

При описі будь-якого дискурсу постає питання побудова парадигми. Парадигма дискурсу – це сукупність пізнавальних принципів та прийомів відображення суспільної реальності, що визначають логіку організації знань і моделі теоретичного витлумачення мовленнєвих явищ. Парадигма - це вихідна концептуальна схема, модель лінгвістичної проблеми та її розв'язання. Слід відзначити, що в лінгвістичній літературі спроба моделювання дискурсу, виділення ознак, характеристик аналізу дискурсу неодноразово приділяли увагу. До якісних характеристик аналізу дискурсу за К. С. Серажим належать такі:

1. Дослідження усної та писемної форми мовної комунікації, що відбувається за нормальних, природних умов. Лінгвістичним матеріалом служать письмові тексти, а також і виконані відповідно до прийнятих норм протоколи спостережень і транскрипти усних дискурсів, включаючи інтерв'ю.

2. Дослідження предметно - змістової сторони спілкування, приділяючи більше уваги його соціальній організації, ніж формально-лінгвістичній.

3. Аналіз дискурсу тримається на трьох найважливіших категоріях: дія, будова і варіативність. Коли людина щось говорить або пише, вона тим самим здійснює соціальні дії. Конкретні властивості цих соціальних дій визначаються тим, за допомогою яких саме мовних ресурсів, відібраних мовцем із розмаїття мовних засобів, функціональних стилів, риторичних прийомів і т. д., побудовані усний дискурс або письмовий текст.

4. Посилена увага до риторичних, аргументаційних структур усіх без винятку типів тексту і дискурсу: від політичних дебатів до побутових розмов. Головною метою риторичного аналізу в цій парадигмі стає прагнення зрозуміти, яким чином для того, щоб розкрити природу і комунікативне призначення однієї версії подій або стану, нам доводиться мати справу з реальними гіпотетичними конкурентними версіями і станами.

5. Когнітивна спрямованість, прагнення за допомогою вивчення усної та письмової комунікації вирішувати питання співвідношення і взаємодії зовнішніх і внутрішніх світів людини, буття та мислення, індивідуального та соціального. Аналіз дискурсу особливу увагу приділяє таким когнітивним явищам, як знання, вірування та уявлення, факт, істина і помилка, думка й оцінка, процеси розв'язання проблем, логічного мислення тощо. Інакше кажучи, до цих ознак належать учасники, умови, організації, способи і матеріал спілкування, сфера спілкування і комунікативне середовище, мотиви, мета, стратегія, стиль і жанр спілкування, текст і невербальні знаки та ін. У публіцистичному дискурсі важлива роль належить текстам, тому що, по-перше, вони є предметом дослідження, а, по-друге, публіцистичний дискурс пов'язаний, перш за все, з текстами і репрезентує себе через тексти, а не через невербальну комунікацію.

Комунікативний дискурс як засіб соціальної взаємодії є новою формою політичної, наукової, організаційної й технічної сили суспільства, за допомогою якої індивід чи сукупність індивідів здійснюють обмін інформацією. Виконуючи зв'язну функцію, комунікативний дискурс виступає найважливішим механізмом становлення індивіда як суспільної особистості і провідником настанов соціуму, що регулюють дії учасників дискурсивного діалогу. Одним із основних чинників породження комунікативного дискурсу є комунікативний акт, у котрому беруть участь комуніканти, що у формі безпосереднього чи опосередкованого діалогу творять висловлювання (тексти) та інтерпретують їх засобами національної мови.

Далі роздивимося підходи до визначення «дискурсу» за роботою О. С. Кубрякова:

1. Комунікативний (функціональний) підхід трактує дискурс як вербальне спілкування (мова, вживання, функціонування мови), або як діалог чи бесіду, тобто тип діалогічного висловлювання, або як мовлення з позиції мовця у протилежність розповіді, яка не враховує таку позицію. У рамках

комунікативного підходу термін «дискурс» трактується як деяка знакова структура, яку роблять дискурсом її суб'єкт, об'єкт, місце, час.

2. Структурно-синтаксичний підхід: дискурс як фрагмент тексту, тобто утворення вище рівня речення (надфразова єдність, складне синтаксичне ціле). Під дискурсом розуміють два або кілька речень, що знаходяться у смисловому зв'язку одне з одним, при цьому зв'язність розглядається як одна з основних ознак дискурсу.

3. Структурно-стилістичний підхід: дискурс як нетекстова організація розмовної мови, що характеризується нечітким розподілом на частини, пануванням асоціативних зв'язків, спонтанністю, ситуативністю, високою контекстністю, стилістичною специфікою [17, с. 12].

4. Соціально-прагматичний підхід був окремо виділений, визначає дискурс як текст, занурений у ситуацію спілкування, або як соціальний чи ідеологічно обмежений тип висловлювань, але представлений у вигляді особливої соціальної даності, що має свої тексти [39, с. 45].

Як ми побачили у сучасній лінгвістиці існує значна кількість визначень поняття дискурсу. Дискурс також розглядається як мовне явище, яке вбирає у себе властивості мовлення, спілкування і яке фіксується у текстах [11, с. 192]. Також необхідно виділити два особливих типи дискурсу: з позиції соціолінгвістики перший тип: персональний (індивідуально-орієнтований), другий – інституційний (статусно-орієнтований) дискурс. Персональний дискурс вчений поділяє на два види: побутове й буттєве спілкування. Інституційний дискурс поділяє на: політичний, діловий, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, рекламний, спортивний, науковий, сценічний і масово-інформаційний [10, с. 14].

1.2 Класифікації дискурсу

Виділення політичного дискурсу як окремого поняття впливає з розуміння політики як особливої сфери соціального життя, пов'язаної з феноменом влади, що пронизує всі сфери і рівні соціальної взаємодії. Він уявляє собою певний вид практичної мовленнєвої діяльності, структуровані відповідні тексти, поняття, концепти та політичні процеси. Характеризується особливим словниковим запасом який відноситься до даної предметної області слів та виразів, також смисловими зв'язками між окремими політичними концептами, метафорами, типовими контекстами слововживання, побудова форм думки.

В політичному дискурсі значущий статус набуває сама фігура політика та певні поведінкові моменти. Він відображає весь комплекс взаємовідношень між людиною та суспільством. Політичний дискурс володіє не тільки сенсом який співвідноситься з реальністю але й який співвідноситься з певною групою чи групами людей.

Під політичним дискурсом розуміють тексти, що відображають політичну та ідеологічну практику певної країни, партії, течії в певній епосі та суспільну свідомість. Основою політичного дискурсу є повідомлення про факти та їх коментар, а сам він відображає політичну ситуацію, задає можливі форми політичної практики. В політичному тексті міститься як екстралінгвістична інформація тобто відображення картина світу, так і знакова інформація - картина світу, яка відображається через знак, номінацію.

Політичний дискурс представляє світ політики. Насамперед до цього ми можемо віднести ораторські виступи, які присвячені політиці; офіційні тексти, на політичні теми такі як постанови, укази, закони, наукові політичні статті, газетно-публіцистичні тексти. Кожен з цих видів політичного дискурсу має свої цілі також обслуговує всі сфери політичного життя у суспільстві, де головна ціль це впливати на адресат.

Управління будь-яким сучасним суспільством чи державою неможливе без наявності в ньому розгалуженої системи політичної комунікації, через яку

передається інформація від комунікатора до аудиторії і навпаки, за допомогою різноманітних форм та засобів повідомляється про події, факти, зміни у житті, певні точки зору.

Політична комунікація це особистий вид комунікації, що відображає світ політики який має свою особливу мову – політичний дискурс, що в свою чергу і представляє цей світ.

Перш ніж перейти до класифікації політичного дискурсу роздивимось ближче структуру самого дискурсу. Особливу зацікавленість викликають деякі положення українських лінгвістів таких як І. Шевченко та О. Морозової, котрі запропонували такі критерії розрізнення типів і підтипів дискурсу:

- 1) за формою: усний і письмовий;
- 2) за видом мовлення: монологічний або діалогічний;
- 3) за адресатним спрямуванням: інституційний і персональний (буттєвий);
- 4) за умов різних настанов і комунікативних принципів: аргументативний, конфліктний та гармонійний дискурси;
- 5) за соціально-ситуативним параметром: політичний, адміністративний, юридичний, військовий, релігійний, медичний, діловий, рекламний, педагогічний, спортивний, науковий, електронний (інтернет-дискурс), медійний дискурс (засобів масової інформації) тощо;
- 6) за різноманітними характеристиками адресанта й адресата: соціально-демографічний критерій (дитячий, підлітковий дискурси та дискурс людей похилого віку, дискурс жіночий і чоловічий, дискурс мешканців міста й села); соціально-професійний критерій: дискурс моряків, будівельників, шахтарів; соціально-політичний критерій (дискурс комуністів, демократів);
- 7) за функціональною та інформативною складовими: спілкування інформативне (емотивний, оцінний, директивний дискурси) та фактичне;
- 8) за критерієм формальності та змістовності у функціонально-стильовому аспекті відповідно до жанрів і реєстрів мовлення: художній,

публіцистичний, науковий та інші, офіційний та неофіційний [40, с. 233-236]. Далі ознайомимось детальніше зі структурою політичного дискурсу:

1. Групи, що виділяються за тематикою. З метою систематизації усього розмаїття тематичних типів політичного дискурсу ми пропонуємо співвіднести їх зі структурою самої політики, оскільки саме політика як об'єкт політичного дискурсу, як сфера його функціонування визначає його зміст. Відповідно до цього, можна виділити наступні тематичні групи політичного дискурсу:

- дискурс, де предметом є ідеологія (філософію ідеології): дискурс про консерватизм, лібералізм, соціалізм, анархізм, націоналізм, комунізм і т. д.;

- дискурс, де предметом є політичні системи: дискурс про демократію, авторитаризм, тоталітаризм, теократії і т. д.;

- дискурс, де предметом є сфера політичної діяльності: зовнішньополітичний дискурс, політико-економічний дискурс, політико-національний дискурс, політико-правовий дискурс, політико-силовий дискурс, політико-соціальний дискурс, політико-культурний дискурс, політико-освітній дискурс, політико релігійний дискурс і т. д.;

- дискурс, де предметом є політичні процеси, події, дії: в узагальненому плані (дискурс виборів, військовий дискурс, дискурс мітингів і т. п.); пов'язаний з конкретними подіями – наратив (перебудований дискурс, дискурс Президентських виборів, дискурс Чеченської війни і т. п.);

- дискурс, де предметом є суб'єкти політики: дискурс про політичного діяча, про політичні інститути, про соціальні, етнічні, професійні, релігійні та інші групи; про представників які впливають на бізнес-структури, про громадян чи громадянина (як суб'єкта політики) і т. п.

2. Групи, які виділяються за жанровим критерієм.

За аспектом мовного жанру:

- інформативні: новини, інтерв'ю, політичні мемуари, прес-реліз, парламентські дебати, парламентські слухання, переговори і т. д.;

- етикетні: інавгураційну звернення, послання Федеральним зборам, новорічне привітання Президента і т. д.;

- імперативні: указ Президента, лозунг, політичне прислів'я і т. д.;

- оціночні: політична реклама, опрацювання і т. д.

За формою передачі інформації:

- письмові: політичні мемуари, аналітична стаття, програми політичних партій і рухів, листівки, лозунги, послання президента парламенту, виступи політиків в пресі та ін.;

- усні: теледебати, парламентські слухання, інтерв'ю, парламентські дебати, переговори, виступи політичних лідерів на зустрічах з виборцями, мітингах, офіційних церемоніях і т. д.

За обсягом політичної мови :

- малі: лозунг, слоган;

- середні: виступ на мітингу або в парламенті, листівка, газетна стаття та ін.;

- великі: партійна програма, політичну доповідь, книга політичної публіцистики та ін.

За зовнішньою формою:

- монологічні: інавгураційне послання, політичні мемуари, новорічне привітання Президента, новини і т. п.

- діалогічні: теледебати, інтерв'ю, парламентські слухання і т. д.

За місцем жанру в польовій структурі дискурсу:

- прототипні: парламентські дебати, публічна промова політика, лозунг, голосування і т. д.;

- маргінальні: памфлет, фейлетон, указ президента, мемуари, політична карикатура і т. п.

За способом вираження:

- вербальні: новини, інтерв'ю, теледебати і т. д.;

- паралінгвістично ускладнені: політичний плакат, агітаційна листівка, політична карикатура і т. д.

По каналу передачі інформації, враховуючи роль ЗМІ в трансляції текстів політичного дискурсу:

- не опосередковане ЗМІ: політичний мітинг, публічна промова політика і т. д.;

- опосередковані ЗМІ: газетні (нарис, аналітична стаття, інформаційне повідомлення і т. п.); телевізійні (теледебати, телеінтерв'ю та ін.); інтернет-жанри (блог і т. п.); радіо-жанри (радіо-новини, радіо-інтерв'ю та ін.).

За ступенем афористичності:

- політичне прислів'я, максима, лозунг, девіз, програмна заява, пам'ятна фраза і т. п.

Належність до того чи іншого жанру в значній мірі визначає вибір мовних засобів, який обумовлений також цілями політичного дискурсу, конкретними інтенціями мовця, ситуацією спілкування, характером реципієнта.

3. Групи, які виділяються за характером суб'єкта.

Незважаючи на те що за політичним дискурсом закріплений статус інституційного дискурсу, в ньому має місце індивідуальний дискурс (дискурс П.О. Порошенка, дискурс Ю.В. Тимошенко і т. д.). Таким чином, з точки зору суб'єкта в політичному дискурсі виділяються:

- інституційний дискурс: дискурс політичного інституту (дискурс державної влади; дискурс політичних еліт; дискурс політичних партій, ідеологічних течій, напрямків, наприклад: дискурс НФ (Народний фронт), дискурс опозиції, фашистський дискурс; дискурс силових структур; дискурс ідеологічних структур); дискурс соціальних, етнічних, професійних, релігійних та ін. груп;

- індивідуальний (особистісний) дискурс: дискурс політичного діяча; представника бізнес-еліти; громадянина як суб'єкта політичної комунікації.

4. Групи, які виділяються за часовим планом.

Ця класифікація ґрунтується на періоді створення тексту. Політичний дискурс прив'язаний до тієї соціально-політичної формації, в умовах якої він

був породжений, суть якої він і відображає, знаряддям якої він є. Зазвичай розглядають такі типи політичного дискурсу:

- радянський («тоталітарний») дискурс (1917 - 1985 рр.);
- перебудований дискурс (1985-початок 1990-х рр.);
- постперебудований (новітній) дискурс (кінець 1990-х - початок 2000-х рр.), який вже може бути підрозділений на український, молдавський, литовський та дискурси інших країн, що отримали незалежність.

Також можливе більш детальніше періодичне дроблення всередині виділених груп. Так, аналізуючи радянський дискурс, кажуть про сталінський дискурс (дискурс сталінської епохи), брежнєвський дискурс (дискурс брежнєвської епохи) і т. п.

5. Групи, що виділяються по національно-культурному параметру:

- український політичний дискурс;
- американський політичний дискурс;
- французький політичний дискурс і т. д.

Таким чином, виходячи з широкого розуміння політичного дискурсу, роздивимося і виділимо наступні його різновиди:

- інституційний політичний дискурс (передвиборна агітація, парламентські дебати, офіційні виступи керівників держави і його структур, розраховані на масову аудиторію, інтерв'ю політичних лідерів та ін.);

- мас-медійний (медійний) політичний дискурс, в рамках якого використовуються тексти, створені журналістами та поширювані за допомогою преси, телебачення, радіо, Інтернету; прикладами можуть служити інтерв'ю, аналітична стаття в газеті, написана журналістом, політологом або політиком (часто за допомогою фахівця з ЗМІ). Журналісти в даному випадку привертають увагу аудиторії до проблеми, пропонують шляхи її вирішення, повідомляють про ставлення до неї політичних організацій і їх лідерів, допомагають політикам в здійсненні їх цілей;

- офіційно-діловий політичний дискурс, в рамках якого створюються тексти, призначені для співробітників державного апарату;

- тексти, створені «пересічними громадянами» (листи та звернення, адресовані політикам або державним установам, листи в ЗМІ та ін.);
- «Політичні детективи», «політична поезія» та тексти політичних мемуарів;
- присвячені політиці тексти наукової комунікації.

Між шістьма перерахованими вище названими різновидами політичного дискурсу нерідко доводиться спостерігати їх взаємне перетинання.

Основна тема політичного дискурсу – політика, політична боротьба, що зумовлює використання в ньому спеціальної групи слів – політичної лексики (парламент, депутат, глава адміністрації, голосування, виборець, мер, опозиція, указ і т. д.). Як зазначають дослідники, слід розрізняти такі поняття як політична лексика та політологічна термінологія. Політологічна термінологія, як і будь-яка термінологія, в повній мірі відома тільки фахівцям.

Політична лексика – це тематичне об'єднання загальноновживаних слів, які повинні бути зрозумілі всім (абсолютній більшості громадян). Політична лексика постійно збагачується за рахунок політологічної термінології. Наприклад, ще кілька років тому такі слова, як консенсус, імпічмент, саміт були зрозумілі тільки фахівцям але сьогодні вони стали загальновідомими. Ще однією особливістю політичної мови є широке використання мовних кліше (похмурі прогнози, криза довіри, закулісні угоди, відповідальний пост, політична воля, піраміда влади, ефективна система управління, серйозний досвід роботи).

Окрім того, для політичних текстів характерне використання слів і словосполучень з оцінною семантикою, високою, урочистою лексикою (особливо в таких жанрах як інавгураційна промова, виступ на мітингу, в парламенті, політична реклама). Характерною особливістю політичного дискурсу останніх років є також використання грубо-просторічної і жаргонної лексики, іноді навіть інвектива. Пояснюється це тим, що в минулому залишилася жорстка регламентація, яка визначала суворе дотримання

всіляких норм (мовним, жанровим, етичним, композиційним і іншим), яка в якихось випадках грала позитивну роль.

Важливим мовним засобом, що дозволяє реалізувати такі функції політичного дискурсу, як переконання і маніпулятивний вплив, є метафора. Ось деякі приклади таких метафор з висловлювань українських політиків і політологів, представлених в ЗМІ: мілітаристська метафора: «Поразка опозиційного табору на президентських виборах в минулому році міцно підкосило його бойовий дух», «вважають політологи». «Падаючі рейтинги владної команди – шикарна можливість для опозиціонерів відвоювати колишні кордони, – вважає В. Корнілов»; метафора хвороби: «На думку ряду авторитетних експертів, це може здорово підкосити і без того нездорову економіку країни»; «Ми не повинні працювати в ролі педалі швидкості. Педаллю швидкості повинні працювати регулятори».

Широка палітра синтаксичних ресурсів також має маніпулятивний потенціал, а тому активно використовується в політичному дискурсі. Для нього характерні наступні використання:

- окличні речення (особливо для таких жанрів, як виступ на мітингу, лозунги): "Не мовчіть! Не бійтеся! Ми переможемо!";

- інверсії, що дозволяють виділити в реченні головне: "Через шість років після нашої революції під загрозою знаходиться не тільки демократія моєї країни, але також систематично спотворюється верховенство права і продається наша національна незалежність";

- різних риторичних прийомів, наприклад, таких як риторичне питання, синтаксичний паралелізм: "Як можна миритися з таким становищем? Видно ж, що ніяких об'єктивних підстав для заборгованості немає. Які ще можуть бути" першочергові "видатки місцевих бюджетів, якщо не сплачено за спожитий газ?"; "Моя "провина" лише в тому, що у важку кризу ми разом з вами тримали країну. Моя "провина" лише в тому, що я вчасно в кризу виплачувала пенсії і заробітні плати, робила все, щоб країна відчувала себе стабільно і надійно".

Політичний дискурс являє собою вербальну комунікацію, в якій відправник і одержувач наділяються соціальними ролями по їх участі в політичному житті і предметом спілкування є політичне життя соціуму.

1.3 Політичний дискурс як вид дискурсу

Зокрема дискурсу в цілому у сучасному світі надзвичайної актуальності набувають питання щодо політичного дискурсу. Перш ніж зупинитися на цьому феномені ознайомимось з таким поняттям як «політика». Термін «політика» є одним з найдавніших і бере свої початки із стародавньої Греції. Слово походить від давньогрецького *polis* (місто-держава) та пов'язаних з ним *politeia* (конституція), *politike* (мистецтво управління), *politicas* (державний діяч), *polites* (громадянин). Традиційно означає державні та громадські справи, сферу діяльності пов'язану з власними відношеннями між людьми, соціальними групами, народами, націями, державами. Також функціонування політичних інститутів та організацій, політичних норм та традицій, владно-управлінську і організаторську діяльність людей, їх соціально-політичні інтереси і потреби, політичні ідеї та погляди. Політика уявляє собою різноманітний світ відношень, діяльності, поведінки, комунікаційних зв'язків між класами та соціальними групами відповідно до влади та управління суспільством. Головними факторами виступають перш за все великі соціальні групи: класи, нації, народи, цивілізації. Зміст поняття «політика» важко визначити через його багатозначність, тому пропоную розглянути наступні основні підходи до розуміння політики:

- *загальнонауковий підхід* – сфера людської діяльності;
- *директивний підхід* – боротьба за владу і мистецтво володарювання;
- *марксистський підхід* – відносини класів, станів, суспільних груп, націй;
- *інституціональний підхід* – пов'язаний із функціонуванням урядових структур та осіб, що здійснюють управління;
- *функціональний підхід* – розподіл обов'язків і повноважень у цілісному суспільному організмі за умови їх узгодження;

– *комунікативний підхід* – як специфічний засіб взаємодії, за допомогою якого з’ясовується мета спільноти, загальні інтереси суб’єктів взаємодії, розробляються спільні й обов’язкові правила поведінки;

– *буденно-публіцистичний підхід* – спрямування або спосіб діяльності;

– *етично-цинічний підхід* – засіб досягнення егоїстичних цілей.

Класифікується наступним чином:

За сферою суспільного життя – економічна, національна, екологічна, військова, соціальна, науково-технічна, культурна.

За об’єктом впливу – внутрішня, зовнішня.

За суб’єктом політики – державна, партійна, суспільних організацій та рухів.

За масштабами – міжнародна, світова, локальна, регіональна.

За терміном дії – короткострокова, середньострокова, довгострокова.

За метою – політика нейтралітету, національного примирення, політика “відкритих дверей”, політика “великого стрибка”, політика компромісу.

Такий стан політичної сфери зобов’язаний виконувати прийняті в її рамках законів, рішень, указів, розпоряджень, інструкцій усіма іншими суспільними сферами.

Таким чином в структурі політики виділяються:

1. *Політичний інтерес* – раціонально усвідомлена причина здійснення політики яка спонукає індивідів та суспільні групи до постановки певних політичних цілей та здійснення конкретних дій по їх досягненню.

2. *Суб’єкти політики* – індивіди чи суспільні групи які усвідомили свої інтереси і готові до їх реалізації взявши участь в прийнятті загальних рішень: 1) індивіди чи групи які здійснюють політику (безпосередньо або через інституційні структури); 2) групи або соціальні спільноти, що становлять суспільство, по відношенню до яких здійснюється політика.

3. *Політична свідомість* – сукупність ідей, концепцій, уявлень, думок, суджень і установок суб’єктів політичних відносин, що виражають усвідомлення соціальними групами суспільно значущих інтересів.

4. *Політичні відношення* – вираз взаємодій і зв'язків між суб'єктами політики, політичними інститутами та владою.

5. *Політична діяльність* – вираз політично мотивованою соціальною активності індивідів та суспільних груп.

6. *Політичні інститути та організації*, які представляють політичні інтереси груп та соціальних спільнот, що складають суспільство.

7. *Політичний дискурс* - сукупність текстових і мовних комунікаційних практик, що виражають і транслують політичні уявлення, ідеї, наміри, дії і відносини суб'єктів політики.

В силу цього роль політики обумовлена її універсальністю, всеохоплюючим характером, здатністю впливати практично на будь-які події суспільного життя: від масштабу держави до проблем особистості. Відповідно, вона найтіснішим чином пов'язана з економікою, правом, культурою та мораллю.

Розглядаючи поняття "дискурс" у соціальному та політичному контексті, очевидним є те, що погляд на це поняття буде спрямований не як на "мовну подію", а як на "соціальний діалог, що відбувається за допомогою і через суспільні інститути між індивідами, групами і організаціями, а також і між самими соціальними інститутами, які є задіяними в даному діалозі" [8, с. 37]. Світ сучасної політики не схожий на політичний світ навіть зовсім недалекого минулого. Швидкий розвиток інформаційної техніки і комунікацій змінило правила та методи ведення політичної боротьби за владу. Провідну роль у цьому процесі, стала демократизація, оскільки сприяла краху тоталітарних політичних систем, відіграла особливу роль на засоби інформації.

Звертаючись до «Словника політичної термінології» наводиться таке визначення: «Дискурс – вид мовної комунікації, орієнтований на обговорення й обґрунтування будь-яких аспектів дій, думок і висловлювань її учасників».

З різних посилань дослідників ми розуміємо політичний дискурс як політичне спілкування. У вузькому сенсі політичне спілкування є

спеціалізованим текстом, що має певну логіку, композиційну цілісність та власну мову. В широкому сенсі фокус аналізу політичного дискурсу охоплює дійові особи, об'єкти, обставини, контекст, час, вчинки і т. д. До цього розуміння можна віднести визначення П. Кузьміна, на думку якого "дискурс в політиці можна розглядати як спосіб комунікації, заснований на вербальному та невербальному обміні ідеями, позиціями, поглядами учасників політичного життя у відповідності з їх переконаннями та певними правилами, нормами з метою прийняття політичних рішень" [18, с. 223]. Деякі вчені вважають, що політичний дискурс - це дискурс політиків. Жоден політичний режим не може існувати без комунікації. Мова необхідна для того, щоб переконувати, дати інформацію, накази тощо. Специфіка політики, на відміну від інших сфер людської діяльності, полягає переважно в її дискурсивному характері: більшість політичних дій є речовими діями за своєю природою [41, с.18], тому не випадково деякі вчені розглядають політичну діяльність як мовленнєву. Мова політичного дискурсу насичена символами, а успіх і ефективність визначається тим, наскільки ці символи співзвучні з масовою свідомістю: політик повинен вміти доторкнутися до потрібної струни у свідомості, висловлювання повинні бути спрямовані на «споживачів» політичного дискурсу [28, с. 220]. На думку О. Шейгал, мова політики, політична комунікація, політичний дискурс – терміни, які в більшості робіт взаємопов'язані. Вона ототожнює терміни «політичний дискурс» та «політична комунікація», а мову політики розглядає як структуровану сукупність знаків, які утворюють семіотичний простір політичного дискурсу.

Суспільне призначення політичного дискурсу полягає в тому, щоб навіяти адресатам тобто громадянам необхідність «політично правильних» дій та оцінок. Інакше кажучи метою політичного дискурсу є не опис, а переконання, спонукання адресатів до дії, саме це визначає ефективність політичного дискурсу. Таким чином, політичний дискурс – це опосередкований певною соціокультурною традицією спосіб комунікації, заснований на обміні, навіюванні та пропаганді певних ідей, позицій та

поглядів учасників політичного життя, задля досягнення політичних цілей, які переважно пов'язані з питаннями влади.

Політичний дискурс реалізується як в усній так і в писемній формах. До усної форми політичного дискурсу традиційно відносять публічні виступи політиків, їхні виступи на радіо, по телебаченню, інтерв'ю, прес-конференції, парламентські дебати, теле- та радіо- новини. До писемної форми – різноманітні документи: партійні програми, маніфести, угоди, рубрики політичних новин у пресі, політичні плакати та листівки і т. д.

Звертаючи увагу ми можемо нарахувати такі основні функції у політичному дискурсі:

- інформаційну;
- інструментальну;
- прогностичну;
- нормативну;
- легітимуючу;
- переконання ;
- політичної пропаганди.

Відмітим, що О. Шейгал, розглядаючи функцію політичного дискурсу, доводить, те що основною його функцією є інструментальна – боротьба за владу, заволодіння нею та її збереження. Дана функція є глобальною по відношенню до мови, так як комунікативна функція охоплює мову в цілому. Вищевказана функція проявляється в мобілізації до дій, які стимулюють до їхніх здійснень у формі прямих звернень, лозунгів, закликів, законодавчих актів. З іншого боку – створюючи відповідний емоційний настрій (надія, гордість за країну, впевненість, ворожість, ненависть). Мовленнєві акти також стимулюють відповідні дії, наприклад, погрожуючи застосуванням сили, можна припинити страйк. Найважливішими стимулами політичної діяльності виступають такі мовленнєві акти, як вираження підтримки та довіри.

Д. Грейбер у своїй праці виокремлює наступні функції політичного дискурсу:

- 1) поширення інформації – не менш важлива одиниця політичного дискурсу (*information dissemination*) по відношенню до народу;
- 2) визначення порядку денного (*agenda setting*). Суть цієї функції полягає в контролі за поширенням інформації;
- 3) проєкція в майбутнє та минуле, що закладається у прогнозуванні політики на майбутнє, аналізуючи позитивний чи негативний досвід минулого [41, с. 35].

Багато лінгвістів, які досліджують політичний дискурс, виділяють ще таку функцію як функцію конструювання мовленнєвої реальності. Б. Ю. Норман називає цю функцію креативною. Тісно пов'язана з креативною функцією це магічна функція, яка проявляється у формах табу: молитви, клятви, присяги. Віра в магію слова притаманна й сучасній людині, яка є складовою не лише релігійного дискурсу, а й політичного.

На основі виокремлених функцій можна дійти висновку, що дискурс не відтворює структури навколишнього світу, а виробляє владу в ході процесів специфічної актуалізації мови. Політичний дискурс фактично моделює суспільні інтереси.

У межах лінгвістичних досліджень виділяють 3 підходи до вивчення політичного дискурсу:

1. *Дескриптивний підхід* зводиться до класичної методики риторичного аналізу публічних виступів. Розглядаються мовна поведінка політиків, мовленнєві засоби, риторичні прийоми та маніпулятивні стратегії. У рамках цього підходу дослідник є незалежним, нейтральним аналітиком, він виступає без власної ідеологічної оцінки.

2. *Критичний підхід*, спрямований на критичне вивчення соціальної моралі, яка виражається у мові чи дискурсі. Мовлення розглядається як засіб влади та соціального контролю. У рамках цього підходу дослідник відкрито займає бік тих, хто втратив владу.

3. *Когнітивний підхід* дає можливість перейти від опису одиниць та структур дискурсу до моделювання структур свідомості учасників політичної комунікації. [41, с. 44]

У сучасному світі боротьба за політичну владу все більше зводиться до дискурсивним (мовним) форм боротьби політичних партій і політиків на поле постійно мінливого під впливом безлічі факторів громадської думки з метою отримати якомога більшу підтримку виборців на виборах. Політичний дискурс існує стільки, скільки існує політика. Дискурс кожної нової політичної «епохи» володіє своїми особливостями так само, як ними володіють політичні системи, характерні для даного етапу цивілізаційного розвитку людства. Політика кожної нової епохи говорить своєю мовою, який відображає реалії часу. Створення ефективного політичного дискурсу напряду залежить від почуттів та емоцій політичного суб'єкту. Дуже часто природа політичних явищ залежить від психологічних факторів більше, ніж від соціальних. Таким чином є ряд психологічних факторів завдяки яким виконується вплив на поведінку людини.

Виходячи з цього спробуємо виділити особливості політичного дискурсу. Перш за все це домінування та підкорення. По-друге це навмисне використання особистих аргументаційних моделей які впливають на її почуття в першу чергу, а не на розум. По-третє, мова політики орієнтована на досягнення результатів перерозподілу сил у процесі боротьби за владу. Вона є основним засобом маніпулювання в політичному середовищі. По-четверте політичний дискурс спрямований на майбутній контекст, який важко одразу заперечити чи перевірити. По-п'яте це нав'язування інших цінностей та оцінок, нав'язування негативного ставлення до політичного противника. Таким чином, найважливішою функцією політичного дискурсу є функція політичної пропаганди, переконання та впливу.

Для даного дискурсу виокремлюють наступні мовні ознаки:

1. Кліше і штампи. Покликані пробуджувати у свідомості адресата вже існуючі у нього стереотипів, а також зосередженні на лаконічності інформації для легшого розуміння.

2. Оціночна лексика. Акцентує увагу і впливає на свідомість читача.

3. Термінологічні дефініції. Націлена створювати складні визначення термінів та надають нові смислові відтінки.

У сфері політичного дискурсу лінгвістика у своїй теорії пов'язана з дискурс-аналізом, інакше кажучи з аналізом форм комунікативної взаємодії. Тобто завдяки даному аналізу виявляється різниця між справжніми намірами політиків та політичними виступами, йде пошук прихованої в змісті інформації. Головна полягає в тому щоб знайти ті мовні засоби котрі стають інструментами політичних маніпуляцій. Дослідження політичного дискурсу з лінгвістичної точки зору є порівняно новими. Зацікавлення лінгвістів стосуються парафрази і синонімічності, аргументації і синтаксису, лексики, нарративних функцій, риторики, семіотики, відмінкової граматики, антропології та соціолінгвістики. Цими проблемами займалися П. Анрі, П. Ашарда, Р. Барт, С. Верона, К. Гільомен, Ж. Зайдель, Р. Муньє, Р. Моро, М. Пешо, Ж. Пуату, Ж.-П. Фейє.

В.З. Демьянков пропонує роздивитись політичний дискурс у таких контекстах як політологічному, лінгвістичному, соціопсихолінгвістичному та індивідуально-герменевтичному, де:

- *політологічний* аспект є одним з засобів для визначення політичних висновків;

- *лінгвістичний* для інтерпретації політично-ідеологічних концепцій;

- *соціопсихолінгвістичний* для дослідження ефективності досягнення явних та прихованих політичних цілей мовця;

- *індивідуально-герменевтичний* – аналізує особистий зміст мовлення автора у певних обставинах. [7, с. 68]

В цілому, політичний дискурс ставить собі за мету формувати у соціумі саме ті думки, які є необхідними для автора дискурсу, вважається, що

політичний дискурс відповідає рівневі суспільства, є певним відображенням культурної, соціальної та політичної ситуації, яка панує в суспільстві.

Висновки до розділу 1

Отже, аналізуючи все вищесказане, ми можемо зробити наступний висновок: поняття «дискурс» розглядається з точки зору найрізноманітніших аспектів: і як комунікативний процес, і як текст, і як система, і як комунікативна подія. Жодна з дефініцій не охоплює усіх аспектів значення терміну. На основі цього дискурс можна охарактеризувати як певне повідомлення різножанрової тематики з ознаками єдністю змістових, тематичних і лінгвістичних компонентів, що подане в усній або письмовій формі у вигляді одного чи кількох висловлювань і вживається як у мовному, так і у позамовному контекстах. З цього маємо наступне визначення **дискурс**, це – суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерними рисами якої є інтереси, цілі, стилі і формування такої суспільної думки, що потрібна для автора дискурсу.

Особливим різновидом дискурсу з точки зору інституційної належності є політичний дискурс. Будь-який дискурс це спілкування, а спілкування є діалог. Розглядаючи політичний дискурс це спілкування між вождем (політиком) та адресатами тобто людьми. Вона може мати як усну так і письмову форми та зосереджена на прагненні впливати на співрозмовника тобто маємо справу з діалогом, в якому домінує один зі співрозмовників. Це веде до того, що тексти політичного дискурсу відрізняються експресивністю та образністю.

Власне «Функціональна специфіка політичного дискурсу по відношенню до інших видів дискурсу проявляється в його базовій інструментальній функції – боротьбі за владу» [41, с. 20]. Далі, можна зазначити, що головними функціями політичного дискурсу є:

- маніпулятивна,
- функція переконання,

- інформативна,
- аргументативна,
- створення картини кращого майбутнього,
- та функція конструювання мовленнєвої реальності.

На сьогодні склалося розуміння політичного дискурсу в якості безперервного процесу зіткнення думок і позицій суб'єктів політичної дії, а саме, політичних інститутів, групових агентів політики і політичну боротьбу за політичні устрої та владу. Полем наукової діяльності у політичному дискурсі є не тільки місце для політологів але й для лінгвістів також. Політологія концентрує увагу на мисленні політиків та його схильності до маніпулювання свідомістю адресата, а лінгвістика цікавиться мовною поведінкою політиків, механізмами створення політичних текстів різних стратегій тощо. Аналіз даного феномену дозволяє доказово виявити декоративність або слабку розвиненість багатопартійної політичної системи і головного політичного інституту демократії – парламенту. Таким чином ми можемо віднести дослідження політичного дискурсу до нового способу вивчення політики звертаючи увагу на науково обґрунтовані критерії суб'єктивної оцінки його тексту і контексту.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС США Й УКРАЇНИ

Політична реальність утворена вербальними діями політиків у вигляді виступів, заяв та резолюцій, що впливають на долі окремих людей та цілих народів. При цьому, політичний дискурс включає також багато *невербальних дій*, наприклад, церемонії та виборчі кампанії, але головною ланкою все одно є слово – усне чи письмове, яке пов'язує прихильників однієї партії, підкреслює спадкоємність політичних поглядів членів партії, що належать до різних поколінь і маніпулює суспільною свідомістю, емоціями та відносинами між партіями/політичними системами (Серякова, 2009, 2011; Михалева, 2005).

Політика як специфічна сфера людської діяльності, за своєю природою є сукупністю мовних та мовленнєвих дій. Мотиваційною основою політичної комунікації є боротьба за владу та її досягнення. Концепти "влада" і "політик" відносять до базових концептів політичного дискурсу (Яворська, 2000). Цінності політичного дискурсу, які зводяться до обґрунтування і відстоювання свого права на владу, постійно акцентуються в промовах політиків (Васік, 2008; Коваль, 2010; Савчук, 2011; Сотніков, 2012). Точне використання інструментів мови є ключовим фактором у досягненні цілей будь-якої комунікації, а в разі професійних політиків лінгвістичні ресурси стають основним знаряддям, від якого залежить успіх в отриманні підтримки мас, політичної влади, перемоги в публічних і парламентських дебатах, важливих перемовинах (Хамаршех, 2020).

Провідними ознаками політичного дискурсу є агональність, оцінність, персуазивність та агресія (Харитоновна, 2017; Чернявська, 2006). Агональність політичних слоганів та висловлень у бік опонента найбільш яскраво прослідковуємо під час створення опозитивних "ми : вони" дискурсів, що сприяють позначенню межі між "своїми" та "чужими" як найбільш прототипних у передвиборчій комунікації. Оцінність у передвиборчий період пов'язана з тим, що виборці мають право і прагнуть критично поставитися до всіх здібностей потенційного переможця в перегонах, навіть до того, якому вони внутрішньо симпатизують і за якого будуть голосувати (Тищенко, 2011;

Форманова, 2015). Критика суперника може мати агресивний характер і може виявлятися в дискредитації опонента з метою доказів його/її професійної та особистісної неспроможності, і як наслідок – неспроможності обійняти посаду, на яку він/вона претендує (Varetska, 2020).

2.1 Специфіка політичного дискурсу США: історичний аспект

На політичній арені США державні діячі активно виборюють лідерство за допомогою промов, що є невіддільною частиною політичного дискурсу. Яскравим прикладом жорстокої конкуренції за владу були президентські вибори у США в 2020 році, де змагалися представники Демократичної та Республіканської партій – Джо Байден та Дональд Трамп. Промови цих відомих політиків характеризуються відмінними мовними особливостями, стратегіями та тактиками маніпулювання виборцями, задля отримання перемоги.

Таким чином, уживання стилістичних засобів є інтегральною частиною політичного дискурсу загалом та інавгураційних промов зокрема, яскравим прикладом останніх слугує промова новообраного президента США Джо Байдена. Президент використовує значну кількість троп, відходячи від нейтрального способу донесення інформації, задля підсилення ефекту висловлювання, посилення емоційно-естетичного впливу на аудиторію, задля формування яскравого образу та картини, що закарбується в пам'яті реципієнтів на тривалий час. Отож на основі інавгураційної промови Джо Байдена, можна підсумувати, що використання стилістичних засобів у політичній риторичі є доволі частотним явищем, особливо популярним серед політикуму є уживання метафори, метонімії персоніфікації, епітетів, антитези та паралельних синтаксичних конструкцій, що носить чіткий прагматичний характер.

Громадське життя представлене численними та взаємопов'язаними сферами. Найбільші з них – економічна, соціальна, політична й духовна. Кожна з цих сфер представляє собою певну систему зі своїм типом організації

та управління, зі своїми законами розвитку і традиціями, із власною типовою мовною складовою, яка визначає вибір лексико-стилістичних та граматико-стилістичних одиниць. Особливе місце серед вище перелічених сфер займає політична, призначенням якої, на відміну від інших, є організація та втілення державного суспільства як такого. Політична сфера перетворилась на знаряддя різних політичних кіл, адже на її створення витрачаються величезні кошти та зусилля. Політичні тексти, в свою чергу, соціально обумовлені, адже їх творцями є представники певного прошарку суспільства, які прагнуть донести до широкого загалу свої знання, бачення картини світу. Разом з тим, такі тексти розраховані на конкретну аудиторію, на її розуміння та сприйняття, поглинення інформації, що лунає з уст політиків. Відтак, спостерігається подвійна обумовленість вжитих у виступах політиків лексичних та граматичних конструктів. Такі одиниці мають відповідати інтенції мовця і водночас викликати перлокутивний ефект, на який розраховує адресант, адже йдеться про гроші, владу, які залишаються вічними істинами буття суспільства. Питанням політичного дискурсу, його мовній складовій присвячено роботи: А. М. Баранова, Д. Болінджера, Т. ван Дейка, С. А. Жаботинської, В. І. Карасика, Ю. Н. Караулова, А. Кемпбелла, О. С. Кубрякової, Дж. Лакоффа, М. В. Піменової, Г. Г. Почепцова, П. Серіо, Д. Таннена, А. П. Чудінова, М. Шадсона, О. І. Шейгал та інших.

Політичний дискурс може бути визначений як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися згідно існуючих традицій та отримали перевірку досвідом [1, с. 163]. У політичному дискурсі соціальність мови проявляється у мовному оформленні соціально-вагомих подій та особливостях адресантно-адресатної конфігурації, коли адресатом виявляється соціум. На політичний дискурс впливають позамовні фактори ідеологічного змісту – фактори свідомого впливу на мову (ідеологія, пропаганда, ідеологічне осмислення мовних одиниць, лексикон та мовлення політиків), макросоціальні (масова комунікація) та мікросоціальні фактори (феміністський рух, боротьба

представників етнічних меншин за свої права) [1, с. 164]. Характерними рисами сучасного американського політичного дискурсу слід вважати його розвиток у тісному зв'язку із ЗМІ, наявність президентської риторики як його складової, його ціннісну орієнтацію, дотримання принципу політичної коректності, посилену увагу до проблеми жінок та положення етнічних меншин. Цілком слушним у даному аспекті виявляється порівняння, запропоноване В.З. Дем'янковим, у якому дискурс засобів масової інформації і, безпосередньо, політичний – це щось на кшталт Мак Дональдса: такий дискурс повинен легко перетравлюватись і швидко здійснювати свій ефект (засвоюватись як будь-яка *fast food*), дозволяючи по можливості непомітно маніпулювати свідомістю аудиторії [2, с. 374]. Політик повинен уміти зачепити необхідні емоції, переконати адресата у правильності свого міркування та бачення ситуації, сформувавши певне ставлення до тих чи інших політичних подій у спосіб, що є вигідним для нього. Відтак, політичний дискурс США як категорія, обумовлена соціокультурним контекстом, унікальним збігом обставин, маркована інституційністю, риторичністю та емотивністю, вбирає в себе специфіку всіх сфер соціальної дійсності, відбиває у власному формально семіотичному комплексі основні узуальні тенденції, що превалюють на даному етапі існування літературної мови; залишається потужним джерелом оказіональних елементів, створюючи сприятливі умови для їх подальшого поширення; є чинником таких процесів як термінологізація та детермінологізація. Під політичною термінологією розуміємо відкриту систему номінативних одиниць різних за походженням, які спеціалізовані лексично (створені або запозичені терміни), семантично (загальноповживані слова, що отримали термінологічне значення) і фразеологічно (новостворені словосполучення номінативного характеру) для вираження понять, що відбивають сферу суспільно виробничого, політичного життя [3, с. 69].

При аналізі політичного дискурсу на матеріалі вже президентських виступів Джорджа Буша, помічаємо частоту вживання політичної термінології в чотирьох категоріях: загальнополітичні, економічні, медичні та суспільно-

політичні терміни. При проведенні кількісних підрахунків, стає очевидним, що першими по частоті вживання є суспільно-політичні терміни. Дана категорія складає 42% від загальної кількості термінів. Суспільно-політичні терміни відображають усі сфери політичного та суспільного устрою спільноти, та позбавлені емоційно-експресивного забарвлення. Зміст таких термінів є не менш важливим, адже вони адресовані безпосередньо до народу і несуть смислове навантаження, яке є важливим для жителів США. Джордж Буш не розмежовує у своїх промовах людей за політичним, релігійним чи іншим вподобанням. Він об'єднує народ в ціле. *So around the world, America is promoting human liberty, human rights, and humans dignity; Liberty is leading the world toward a new age when freedom belongs to nations; Our nation is blessed to have citizens who volunteer to defend us in this time of danger* [5]. Терміни позначають рівність, ставлення президента до свого народу, а також виявляють щирю повагу та небайдужість. Наступною категорією термінології, вжитої Джорджем Бушем, є загальнополітичні терміни. Відсоткова складова даної категорії становить 32%. Ці терміни використовуються для номінації понять, аспектів влади, її спрямування та діяльності. *For eight years, it has been my honor to serve as your president; The world will witness the vitality of American democracy; America has gone more than seven years without another terrorist attack on our soil* [5]. Використані Джорджем Бушем терміни віддзеркалюють не лише політичне становище країни, актуальне на момент мовлення, а й міфологічність політичного дискурсу як таку. Менш чисельною є економічна термінологія (19%). Це пов'язано з тим, що президент у своїх виступах звертав менше уваги на економічні процеси США. Але при цьому зміг висвітлити найважливіші моменти в економічній політиці країни. *Facing the prospect of financial collapse, we took decisive measures to safeguard our economy; We will restore our economy to the path of growth; Every taxpayer pays lower income taxes* [5]. Такий приклад є підтвердженням того, що адресант зацікавлений у розвитку економіки США та покращенні добробуту населення. До останньої категорії політичної термінології відносимо медичну термінологію (всього

7%). Джордж Буш не залишає без уваги медичну сферу Америки та підкреслює, що уряд країни турбується не лише про своїх громадян, а й не стоїть осторонь проблем інших країн. *We are standing with dissidents and young democracies, providing AIDS medicine to bring dying patients back to life, and sparing mothers and babies from malaria; A new Medical prescription drug benefit is bringing peace of mind to seniors and the disabled* [5]. За результатами проведеного дослідження можна впевнено стверджувати про відсутність значної частоти вживання лексичних одиниць, які б представляли вузько спеціалізовану термінологію. Такий крок політиків у рамках вибору лексичних одиниць при вербалізації власної інтенції пояснюється прагненням бути зрозумілим максимальній кількості реципієнтів. Відтак, термінів, що мають відповідники у загальноповжитій лексиці в сучасній мові відносно небагато, що пояснюється основною функцією термінологічної лексики – номінативною, терміни називають поняття з різних галузей людських знань. У цій функції вони завжди виступають у науковому, публіцистичному, професійно-виробничому й діловому стилях. Проте термінологічні слова можуть вживатися й поза цими стилями, їх досить часто використовують і в мові сучасної художньої літератури, в якій вони, крім свого прямого номінативного значення, набувають додаткових значень. Відповідно, частота вживання термінів, як і будь-яких інших лексичних одиниць, визначається значущістю позначуваного аспекту в суспільстві, що відбиває потребу його називання в подальшому і, відповідно, поширення в узуальній практиці. При цьому узуальне поширення термінів є гарантом процесу детермінологізації, який особливо чітко простежується саме в політичному дискурсі, і який заслуговує на подальше вивчення. Детермінуючою обставиною повсюдної детермінологізації політичної термінології є те, що політична комунікація, як ніякий інший домен суспільних відносин, спрямована на масового споживача (адресата) [6, с. 317]. Політична термінологія завдяки частому вживанню отримує можливість для розширення концептуального простору, коли з'являється безмежна кількість концептуальних сіткових моделей, які

розгортаються «вшир» та «вглиб», забезпечуючи тим самим нарощування та специфікацію інформації, тобто внутрішньої форми [6, с. 317]. Для того аби прослідити як відбувається процес детермінологізації, візьмемо для аналізу термін *freedom* у промовах президентів Сполучених Штатів Америки починаючи з 18 століття і до сьогодні. 1) *These will be offered to you with the more freedom as you can only see in them (George Washington, September 19, 1796) [7].* 2) *The war has proved moreover that our free Government, like other free governments, though slow in its early movements, acquires in its progress a force portioned to its freedom, and that the union of these States, the guardian of the freedom and safety of all and of each, is strengthened by every occasion that puts it to the test (James Madison, March 4, 1809) [8].* Відповідно до етимологічного словника первинна семантика слова *freedom* – “state of free will” (*Old English, “freedom”, “character”, “deliverance”* [9]). Переглянувши промови американських президентів кінця XVII – середини XIX століття, можна побачити наступний синонімічний ряд *freedom, liberty, independence, democracy*, який засвідчує, що денотативне значення синонімів повністю відповідає інтенціоналу значення *freedom*. 1) *The thirteenth amendment secured them freedom (William Taft, March 4, 1909) [10].* 2) *We have effected the emancipation of the children of the country by releasing them from hurtful labor (Woodrow Wilson, September 2, 1916) [11].* 3) *And so long as they represent, however imperfectly, such a struggle for deliverance, I am ready to serve their ends when I can (Woodrow Wilson, September 2, 1916) [11].* 4) *Everybody knows that I recommended to the Congress the civil rights program (Harry S. Truman, July 15, 1948) [12].* 5) *It has been my fortune in the discharge of public duties, civil and military, frequently to have found myself in difficult and trying situations, where prompt decision and energetic action were necessary (Ronald Reagan, January 25, 1988) [13].*

6) *Our earnest effort is to help people upward along the stony and difficult path that leads to self-government (George W. Bush, January 15, 2009) [5].* 7) *As far as you know, our work isn't based on the free hand, and we have to discuss many*

issues with the new Congress first and to set up the plan to make the next two years as productive as possible (Barack Obama, November 5, 2014) [14]. Подані приклади взято з промов президентів США за період XX – XXI століть, і в цьому випадку паралельно з нарощуванням синонімічного ряду спостерігається процес детермінологізації, що здійснюється за рахунок популяризації політичного дискурсу та суспільно-політичних проблем в цілому. Саме тому сьогодні відбувається пошук нових вербальних відповідників, які б краще та більш влучно висвітлювали потрібну інформацію, але при цьому б перетиналися із контенціоналом значення (*freedom*). Тлумачні словники дають наступне розмежування семантики *freedom*: 1) *the state of being free or at liberty rather than in confinement or under physical restraint*; 2) *exemption from external control, interference regulation, etc.*; 3) *the power to determine action without restraint*; 4) *political or national independence*; 5) *personal liberty, as opposed to bondage or slavery*; 6) *exemption from the presence of anything specified*; 7) *the absence of or release from ties, obligations, etc.* [9]. Тож спостерігаємо наступний синонімічний ряд *freedom, emancipation, deliverance, civil rights, discharge, self-government, free hand*. На сучасному етапі контенціонал значення *freedom* “*state of free will*” збережено, та враховуючи прагматичну складову, адже людина реагує на зовнішній світ в міру своєї освіченості, психологічного емоційного стану, тобто суб’єктивно, керуючись вже контекстними моделями, відбувається семантичне нарощування, що поповнює інтенціонал значення слова *freedom*. На сьогоднішній день термінологічна складова політичного дискурсу США все більше зазнає процесів детермінологізації, спрощення значення та узуалізації, оскільки політичний дискурс характеризується орієнтацією на масову аудиторію та безпосереднім впливом на слухача, тобто політична промова має на меті висвітлити певні події та переконати людей у їх важливості. Результати проведеного дослідження дають чітке уявлення про те, що сфера політичного дискурсу ще не повністю і не досконало вивчена. Політичний дискурс США, як багатоаспектне і багатопланове явище, має на своїй меті завоювання і

утримання політичної влади. Завдяки інтенсифікації міжнародної інтеграції у політичному та соціальному житті держави, постійному розвитку суспільства, виникненню нових феноменів у політичній науці лінгвісти кожного дня постають перед низкою нових завдань, що і слугуватиме підґрунтям для подальших досліджень.

2.2 Специфіка політичного дискурсу в Україні: історичний аспект

Український політичний дискурс (Кондратенко, 2009, 2019; Харитоновна, 2017), де останнім часом агресивний стиль промов у парламенті та скандальні виступи радикальних політиків на ток-шоу "заряджають" публічне спілкування у конфліктний бік, також може виокремлюватися у специфічний різновид токсичного дискурсу (Knoblock, 2020), але його формування в Україні ще знаходиться у початковій фазі і обмежується дослідженням перекладацьких інновацій полісемантичної лексики в сучасному політичному дискурсі (Попова, 2019, с. 126), або простими асоціаціями із кліпом американської співачки Брітні Спірс "Toxic" (Драпак, 2011, с. 149).

Аналіз сучасного українського політичного дискурсу, зокрема електоральних теледебатів, показав, що за комунікативною поведінкою політики поділяються на такі чотири типи: конфліктний, конфліктно-нейтральний, конфліктно-кооперативний та кооперативно-конфліктний. І саме в межах *конфліктно-нейтрального типу* політик-мовець використовує тактики, що реалізують його намір не вступати у співпрацю зі своїм опонентом, а переважно звинувачувати, ображати й *критикувати* свого візаві (Харитоновна, 2019). До *усних* текстів переважно публічного формату відносяться парламентські дебати, телевізійні дебати претендентів на президентський або канцлерський пост, виступи на протестувальних мітингах, акціях, партійних виборчих з'їздах, а також політичні ток-шоу, основними комунікативними стратегіями яких є дискредитативна й заперечувальна: політики намагаються критикувати співрозмовників, іноді принижують і звинувачують один одного (Кондратенко, Стрій&Билінська, 2019).

В українському політичному дискурсі критика у формі негативного судження є основою жанру *провокації*, що орієнтована не на аналіз помилки в діях опонента, а переслідує мету завдати максимальної шкоди політичному супротивникові, надати негативної оцінки його особистості (Гридюшко, 2019). Українські політики також висловлюють *критичні зауваження* щодо діяльності політичних опонентів, базуючись здебільшого на протиставленні, основою якого є одна з базових категорій політичного дискурсу – опозиція "свій – чужий" (Славова, 2018, с. 240–245). "Свої" отримують схвальну оцінку, а "чужі" критикуються. Мовними маркерами вираження певних позицій є ключові слова, контраст, протиставлення, повтор, мовні одиниці із семантикою руйнування (*знищення, падіння*) для позначення відповідних реалій суспільно-політичного життя, мовних одиниць із позитивною конотацією (*найчесніших, яскравіших, справедливих і переможних, кращий, найкращий*) (Славова, 2015, с. 298).

Дослідження інавгураційних промов українських та американських президентів показало, що українські президенти у своїх промовах *через здебільшого критичний аналіз роботи своїх попередників* проєктують план дій на майбутнє, а особливість американських інавгураційних промов – висловлення подяки попередникам, що забезпечує неперервність демократичних традицій і не характерна для українського політичного дискурсу (там само, с. 267).

В українському політично-медійному дискурсі відбиваються різні *форми пошкодження іміджу* політичних конкурентів у передвиборчий період, наприклад, використання *гендерно-маркованих аксіологічних ігрем*, тобто прийому "переключення статі", наприклад, стосовно мовних особистостей українських жінок-політиків, яким як жінкам (особам "*в спідниці*") приписуються чоловічі риси, що здійснюється для вербалізації й *позитивного, і негативного значення оцінки* залежно від контексту (Халіман, 2019, с. 134). Так, український політик Юлія Тимошенко характеризується в медіа переважно негативно, зокрема як "*Гітлер у спідниці*", "*Янукович у спідниці*",

"*Сталін у спідниці*" та ін. (там само, с. 139). При цьому, метафоризація протилежної статі "хтось (ім. жін. роду) у штанах" спостерігається рідко (наприклад, "Луценко – це така собі Антиюля, або Юля у штанах"), що пояснюється неможливістю наявності такого контрасту "свого-чужого", оскільки "сьогодні бути "у штанах" не є "чужим", невласним для жінки, тому можливість створення метафоризованого протиставлення мінімальна" (там само, с. 140).

Сценарій *негативного представлення опонента* реалізує маніпулятивна "метастратегія мінус", у рамках якої актуалізовані тактики звинувачення, неприйняття звинувачення, іронії та сарказму, образи, приниження, викривлення інформації. Цей сценарій розгортається за умов звернення мовця до свого адресата на підвищених тонах із переходом на грубий, або навіть агресивний стиль спілкування. Мовець намагається *принизити свого опонента, створити виключно негативне уявлення про нього*. Ця тактика реалізується через комунікативний хід нагромадження контекстуальних синонімів із негативною оцінною семантикою: помилки, обман, непрофесійність та імпліцитно закладеним порівнянням власне Я-мовця як знавця економіки (Віктор Ющенко має вчене звання кандидата економічних наук) та його опонента, який, на думку Я-мовця, є або непрофесійним, або морально нищим (Харитоновна, 2019).

Останнім часом фіксується використання ознаки "токсичний" в *публічно-політичному дискурсі* України: "Голова найбільшої парламентської фракції зізнався на всю країну, що *Верховна Рада – це токсичний бренд*, і що вона мало що приносить пересічним громадянам, крім неприємностей. Гадаю, що, говорячи про *токсичний бренд*, він мав на увазі саме фракцію "Слуги народу", той шалений зелений принтер, який продукував не закони, а законодавчий спам" (Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України від 02 вересня 2020 р., виступ народного депутата Юрія Загороднього, фракція Політичної партії "Опозиційна платформа – За життя". (<https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/7515.html>), в *українських історико-*

архівних роботах ("Відтак, міністром освіти та науки стає *токсичний Дмитро Табачник*, відомий ксенофобськими заявами щодо Західної України та приниженням української мови") (Денисенко, 2020, с. 47) та *аналітичних дослідженнях з безпеки інформаційних потоків у соціальних мережах в Україні* ("в інших переліках, які не мають юридичної сили щодо заборони, водночас, попереджають громадськість про "*токсичність*" /небезпечність цих сайтів для державної безпеки України").

2.3 Сучасні політичні діячі США й України

Глобальний характер змін, що відбуваються в світі, дозволяє говорити про трансформацію сучасної системи міжнародних відносин. З одного боку, новій системі міжнародних відносин притаманна велика ступінь раціональності, що проявляється у прагненні глобального лідера США регулювати міжнародні відносини на основі власних уявлень і інтересів. З іншого боку, світове співтовариство є свідками зростаючої хаотичності міжнародних відносин, що впливає з самої природи міжнародної системи. При цьому хаотичність розвивається як протиположна тенденція до жорсткої раціоналізації та впорядкованості. Поєднання цих двох тенденцій призводить до трансформації «класичних» міждержавних відносин в те, що на початку XXI століття отримало назву «світова політика» [2]. Під впливом децентралізації світової системи сучасна міждержавна ієрархія стає менш жорсткою. Але її розм'якшення йде не тільки і не стільки по лінії зміни співвідношень можливостей між провідними державами.

Батьки-засновники США – політичні діячі, які відіграли ключову роль в американській революції, проголошенні незалежності США, створенні конституції та деяких інших ключових подіях періоду становлення нової держави.

Із усіх «батьків-засновників» найбільш відомі дві групи: «*Підписанти Декларації незалежності*» та «*Творці конституції*». Більшість американських істориків називають «батьками-засновниками» не тільки ці дві вищезгадані

групи, але й інших державних діячів, юристів, військових, дипломатів, звичайних громадян, які так чи інакше взяли участь у створенні та політичному оформленні США.

Американський історик Річард Морріс (англ. *Richard B. Morris*) визначає сімох основних «батьків-засновників»: Бенджамін Франклін, Джордж Вашингтон, Джон Адамс, Томас Джефферсон, Джон Джей, Джеймс Медісон та Александер Гамільтон.

Сама фраза «батьки-засновники» була вперше використана сенатором-республіканцем від Огайо, Ворреном Гардінгом у його зверненні до Зборів Республіканської Партії у 1916 році. Він використовував її декілька разів і пізніше, особливо в своїй інаугураційній промові як Президент США.

Сполучені Штати Америки, після розпаду Радянського Союзу стали єдиним полюсом сили на міжнародній арені. Сьогодні США тримають першість світового лідерства за економічним потенціалом, за досягненнями у галузі науково-технічного прогресу, з фінансової могутності і світового впливу в цих та інших галузях. Америці ще в минулому столітті вдалося замінити Європу, як провідну морську потугу. Проте на початку XXI століття постають нові виклики американській могутності, які спонукали Вашингтон до визначення принципових завдань, серед яких визначаємо наступне:

- не допущення можливості домінування іншої ідеології, іншого способу існування, крім свого власного;
- суспільство в Америці не буде миритись з існуванням інших соціополітичних культур, крім своєї власної;
- американське суспільство, як і завжди буде зберігати спрямування на американське глобальне лідерство та відповідний «ідеальний» спосіб буття.

У тому числі з позицій геополітики зокрема, контроль морських шляхів та регулювання міжнародної торгової системи, для забезпечення цілковитої безпеки для себе, ось що прагне розвивати Америка і надалі. З цього всього виникає питання: яким чином і за допомогою яких зовнішньополітичних чинників цій країні вдалося за такий невеликий проміжок часу, стати світовим

лідером і якими є перспективи американського глобального лідерства? Варто зазначити, що «всього шість десятиліть тому США перебували в стані ізоляції і грали більш ніж другорядну роль у світовій політиці»[1]. Ще за часів створення держави Америка в середині якої існувала ідеологія «явного призначення Америки» як «майбутнього центру світу» і її безпосереднє втілення в зовнішньополітичному курсі країни зробили США провідною державою сучасного світу [2, с.15]. Про спадкоємність американського курсу свідчить також розсекречений в 1998 р. документ «Стратегія національної безпеки для нового століття», в якому затверджувалися принципи, аналогічні тим, що затверджувалися і в кінці 1940-х рр.: «Ми повинні розширювати нашу зовнішню торгівлю для підтримки економічного зростання. Світ повинен відкритися нашому експорту, інвестиціям, ідеям» [3, с.43]. Сьогодні ми бачимо, що США дотримуються своєї ідеології і по цей час, що проявляється у формі глобального просування в економічну, політичну і культурну трансформацію світу [4, с.52]. Саме друга половина ХХ століття стала для Америки часом поштовху до світового лідерства. Після Другої Світової війни США почали, інтенсивно нарощувати свій військовий, економічний, політичний та технологічний потенціал. Так, президент США Г. Трумен заявив у своєму зверненні до конгресу 19 грудня 1945 р. про «тягар постійної відповідальності за управління світом», який ліг на США, і «необхідність довести, що США сповнені рішучості зберегти свою роль керівника всіх націй» [5]. Біполярна конфронтація з СРСР, в той час, як відбувалося формування нової структури міжнародних відносин, зіграло для американського лідерства величезну роль. В той час в США створюються міжнародні інститути та організації по безпеці, до складу яких увійшли і інші країни. Вартий уваги той факт, що саме «холодна війна», стала тим об'єднуючим чинником, який сприяв інтеграції Заходу і глобалізаційному процесу загалом. Саме тому, досліджувана проблема є вельми актуальною і сьогодні. Незгода США з євроцентристським світом, виявила прагнення його трансформувати і зменшити відносну вагу Європи, створити міжнародно-

політичну ситуацію, в якій би була можливість зайняти нову роль, відповідну їй збільшеною потужністю і впливом і проголосили курс на світове лідерство. Колишній міністр оборони США У. Коуен заявив: «Для Америки було необхідно стати головним гравцем на світовій арені, і не тільки тому, що світ потребував Америки, а тому, що Америці та її національним інтересам був необхідний навколишній світ» [6]. Навіть після зникнення з міжнародної арени СРСР – єдиного об'єкта американської стратегії і головного геополітичного суперника, «холодна війна» – як стратегія встановлення нового світового порядку США не закінчилась. Закінчилась вона тільки в формі біполярної конфронтації з СРСР в результаті його розпаду. Дана стратегія тільки змінилась, згідно сучасних умов, і її першочерговим завданням є утримання і збереження лідируючого становища в світі.

Еволюцію зовнішньої політики США в умовах постбіполярного світу можна умовно розділити на три найважливіші етапи. Перший етап ознаменований президентством Дж. Буша і характеризувався наступними напрямками зовнішньої політики: боротьба проти тероризму у світі; поява доктрин і концепцій безпеки; зовнішньополітична стратегія спрямована на підкреслення відмінностей між Європою і Америкою, які не перешкоджають разом з тим розвитку взаємовигідного співробітництва; об'єднання зусиль з Росією в боротьбі з тероризмом, але збереження протистояння по інших зовнішньополітичних питаннях; зміцнення впливу на всій території Європи; «транснаціональна» модель безмежного лібералізму до латиноамериканської конкретики (Гончар, 2012). Другий етап пов'язаний з ім'ям американського президента Б. Обама. Основними положеннями американської зовнішньої політики в цей період були наступні: прагнення до повернення принципів двопартійної зовнішньої політики; сприяння посиленню американського глобального лідерства; боротьба з глобальними загрозами спільно з іншими країнами; зовнішня політика під керівництвом «розумної сили»; залучення ООН та інших міжнародних організацій, коли це є необхідним і можливим. В цілому, в період президентства Б. Обама основні напрямки зовнішньої

політики США залишилися такими ж як і у його попередника, але політика сили пішла на другий план, і її місце зайняли дипломатія і опора на надійні і довгострокові союзи. Третій етап зовнішньої політики США пов'язується з ім'ям діючого президента Дональда Трампа. Що стосується основних принципів, можна виділити ідею економічного націоналізму; захист території США, що полягає в скороченні візових програм, запровадження нових умов для біженців; взаємодія з Північною Кореєю. Діючий президент досить незвичайно проводить зовнішню політику, спираючись на персональну комунікацію («Readout of President», 2017).

Зовнішня політика США і тепер ґрунтується перш за все на захисті економічних інтересів. Тому саме економічна дипломатія сьогодні – являється одним з найважливіших інструментів Вашингтона, який забезпечує реалізацію американських інтересів за кордоном, в умовах коли економіка США пов'язана з іноземними ринками більше ніж раніше. Тому дуже важливо пам'ятати минуле і використовувати його уроки в сучасній зовнішньополітичній стратегії держав. З вище згаданого виходить, що формування нового світового устрою здійснюється в умовах глобалізації, тобто створення взаємозалежного і одночасно залежного від Америки світу. Також, глобалізація постає як продукт розширення американського світового устрою і нова стадія формування «Рах – Americana», що являє собою глобальну американізацію світу [8, с.17]. Тому на даний час, завданням США є утримання статусу єдиної глобальної наддержави. Безумовно на міжнародній арені існують реальні загрози і суперники для «Рах – Americana» (Китай, об'єднана Європа, Росія, Індія), тому проведення відповідної зовнішньої політики буде ускладнено. Особливо Китай, Росія, Індія, можуть претендувати на власну вагому роль в світовій політиці. Так як це ядерні країни, діалог з якими за допомогою зброї – виключається.

Сполучені Штати Америки встановили дипломатичні стосунки з Україною у 1991 році, після набуття країною незалежності від Радянського Союзу. Сполучені Штати Америки надають великого значення успішному

становленню України як сучасної демократичної держави з процвітаючою ринковою економікою. Політика США зосереджена на тому, аби Україна відбулася та зміцнилася як демократична країна, що процвітає та у безпеці, більше інтегрована до європейських та євроатлантичних структур. Хартія Україна – США про стратегічне партнерство підкреслюється важливість двосторонніх відносин і має на увазі розширення співпраці в області оборони, безпеки, економіки і торгівлі, енергетичної безпеки, демократії та культурного обміну. Документ також підкреслює незмінну підтримку Сполученими Штатами більш активної взаємодії між Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) та України. Для того, щоб виконати одне з ключових положень Хартії, обидві країни встановили Комісію зі стратегічного партнерства.

Радикальні перетворення в політичній, економічній та соціальній сферах українського суспільства зумовлюють підвищення інтересу до політичних діячів як важливих чинників сучасного суспільно-політичного життя. У цьому контексті особливої ваги набувають ті політичні лідери, які спроможні не лише оцінити природу і характер сучасної кризової ситуації, а й віднайти ефективну соціально прийнятну стратегію її подолання, переконати людей у доцільності й необхідності її реалізації, взяти на себе відповідальність за цей процес. Як показує світовий досвід, необхідною умовою існування й розвитку демократії є закріплення на всіх рівнях суспільної свідомості та практики демократичних політичних цінностей. Особлива роль у процесі демократизації суспільства покладена саме на політичного лідера. Сучасна наукова політологія успішно розвиває методологічні, загальнотеоретичні проблеми політичного лідерства, лідерів та еліт завдяки зусиллям В. Андрущенко, В. Бакірова, Д. Видріна, В. Горбатенка, Ю. Левенця, М. Михальченка, О. Майбороди, А. Пахарєва, Ф. Рудича та ін.

Цілісне уявлення про політичне лідерство в Україні (його генезис і динаміку) формується шляхом дослідження політичних теорій та практик, і вивченням сукупності цивілізаційних та культурних чинників. Свого роду

етапом у цьому поступі став вихід друком у 2002–2003 роках колективної шеститомної фундаментальної праці «Політична історія України. XX століття» [15, с. 67]. Дослідження вирізняє сукупну цілісність аналізу суспільно-політичних процесів в Україні з кінця XIX і до початку XXI століття, де значну увагу приділено дії суб'єктивних чинників політичного розвитку, зокрема радянського часу. Автори розглядають також підходи до інтерпретації політичного лідерства. Політичне лідерство можна розглядати і крізь призму правлячої еліти. Керівну еліту України в останні десятиліття до розпаду СРСР описано і проаналізовано В. Литвином [11, с. 51]. За сім десятирічч була створена керівна верства, правляча еліта. На зміну їй після серпня 1991 року в Україні, як і в інших державах СНД, приходять нова правляча еліта, яка називає себе демократичною.

Відомо, що нова еліта виступала у виборчих кампаніях з гострою критикою корумпованості партократії, бюрократизму, штучного роздування штатів управлінців. Але коли сама перемогла (на республіканському, обласному, міському, районному рівнях), виявилось, що роздуті штати управлінців вона не скоротила, а, навпаки, значно розширила. Частина нової еліти використовує своє службове становище для збагачення, вступаючи, зокрема, в ринкові структури. Жорстка економічна політика, що супроводжується зубожінням широких верств населення, хабарництвом, використанням службового становища в корисливих цілях, компрометує в очах народу і молоду демократію. Слід відзначити, що багато західних політологів, застерігаючи проти різкої зміни еліт, використовує такий аргумент: стара еліта вже мала привілеї, перш за все майнові, нова ж представляє ті верстви населення, які обділені ними, роками відчували свою защемленість, а тому, перемігши, нова еліта прагне «взяти своє», відірвати жирний кусень від пирога влади, і, значить, нова еліта обійдеться суспільству дорожче, ніж стара. Ось чому так важливо, щоб «привілеї», необхідні для виконання влади, були оформлені законодавчо, доведені до відома громадськості, як, скажімо, в США. А разом з ними суворо дотримувались

також правові та моральні обмеження для представників влади. Для вирішення вищезазначених проблем лідер держави в повній мірі може використати всі інститути демократії.

Наприкінці 80-х – початку 90-х років в Україні почався новий етап демократизації й розмежування політичних сил. Почалось створення політичних партій, суспільних рухів і масових організацій. Дослідження політичного лідерства на ґрунті українських перетворень у перехідному стані від авторитаризму до демократії потребує вивчення участі у цих суспільно-політичних процесах різних політичних сил та готовності їх лідерів продукувати слідування демократичним і загальнолюдським цінностям. Варто наголосити, що накопичений досвід, і насамперед український, показує наявність суттєвих особливостей у становленні, формуванні і розвитку політичного лідерства як інституції громадянського суспільства у використанні механізмів політичного керівництва.

Історичний досвід, зокрема України, свідчить, що політичне лідерство є не лише впливовим чинником національного соціального та культурного розвитку, а й основою духовної безпеки людини й суспільства. Його можливості зберігати й утверджувати саме смислові координати державної системи, формувати сприйняття і образ держави у світі дають змогу розглядати політичне лідерство не лише як впливовий професійний і соціальний інститут, а й як ефективний інструмент внутрішньої і зовнішньої політики, важливу умову успішного розвитку української політичної нації. Потрібно підкреслити, що справжні політичні лідери формуються безпосередньо в політичній боротьбі. В недавньому минулому не було справжньої політичної боротьби і не було попиту на політичних лідерів. Наше сьогодення підтверджує, що в Україні не лише не зникають, а, навпаки, поглиблюються політичні проблеми, пов'язані з представництвом різних політичних партій, рухів, організацій, соціальних груп і різних класів у політичній владі. Різко зріс попит на політичних лідерів. І в силу тих же вищезгаданих умов у ролі лідерів іноді опиняються «політ-кустари» з

невисоким рівнем політичної та соціальної зрілості, політичної культури. В Україні змішана форма правління і лідер країни не поєднує у своїй особі функції президента і прем'єра. В країні немає партії, яка б однозначно претендувала на лідерство, а політична система функціонує в змішаному режимі, який «вбирає» в себе риси шести-семи режимів. У суспільстві повільно і болісно утверджується національно-державна ідеологія. В державі є політичні сили, які виступають за федералізацію країни, при цьому роблять наголос на специфіці регіонів. Значна частина законодавців прагне реалізувати ідею «слов'янської федерації». В суспільстві превалюють відносини конфлікту в усіх його проявах, консенсусний розвиток є постійною мрією політиків центристського напрямку. У зв'язку з цим виникає закономірне питання про тип політичного лідера (лідерства), здатного в його конкретному втіленні стати гарантом творчого входження країни в «русло нормальної життєдіяльності». Цей тип в окремих рисах наведений у раніше розглянутих класифікаціях і різновидах лідерства, але реалії країни вимагають конкретизації і виведення такого типу із сукупності кон'юнктурних чинників. В умовах гетерогенної політичної культури та ідеолого-ціннісної поляризації можлива поява таких лідерів – формальних і неформальних: • «державник», орієнтований на національно-державні цінності, відстоює «кольори» республіки в міждержавному просторі і створює передумови для нормальної взаємодії «громадянське суспільство – держава»;

- «інтегратор» – антипод «державника», вбачає у створенні «слов'янської федерації» оптимум інтегрального зв'язку трьох слов'янських народів, є досить ефективним як керівник, але досить далекий від ідеології національно-суверенного державного будівництва;

- «миротворець» – лідер, який виходить у внутрішній політиці з необхідності досягнення макроконсенсусу, але через обмеженість у ресурсах здатний досягти своєї мети лише в незначному соціальному просторі, на рівні галузей, груп і колективів (цей тип дуже близький до типу «пожежника» за типологією М. Херманн);

- «жорсткий адміністратор» – володіє апробованою технологією адміністрування; його рішення не обговорюється, але він не сприймається як диктатор, оскільки діє в межах закону; в суспільстві цінується його адміністративний педантизм і особиста захопленість конкретикою управління;

- «молодий радикал» виражає настрої та інтереси молоді і частини дорослого населення, настроєний на рішучі зрушення в окремих ланках політико-економічного механізму країни, але не прагне докорінних змін усіх політичних та економічних структур;

- «обережний прагматик» – за багатьма критеріями є протилежністю «молодому радикалу», але більш ефективний за рядом показників, зокрема «за обсягом втручання» у сфери, що модернізуються: він послідовно і комплексно впроваджує зважену політику, готує ґрунт для наступних реформ; це лідер «проміжний», але необхідний;

- «реформатор» – лідер, який синтезує в собі позитивні якості націонал-радикала, адміністратора і прагматика; це вищий тип лідерства в «проблемній» країні; він зазнає менше нападів з боку опонентів – і «лівих», і «правих»; за методологією політичної дії він є центристом і йде на ситуаційне блокування з усіма «силами», які зацікавлені в стабільності суспільства; це соціал-демократичний тип лідера;

- «апологет соціалізму» має у своєму розпорядженні стабільних конститuentів і електорат, його суспільний ідеал є однозначним і не підлягає ніяким модифікаціям; на вербальному рівні він може жонглювати соціал-демократичними гаслами, але як лідер-служитель він жорстко «прив'язаний» до своїх виборців і своєї партії, тому його політичний діапазон обмежений, у нього вкрай вузький обрій співпраці з опонентами і нейтральними силами.

Така типологія не є умоглядною: згідно із законом відповідності типу політичного лідера рівню політичної соціалізації і політичної культури в Україні можуть з'явитись лідери такого типу. Реалії вітчизняного політичного життя свідчать про сутнісну відмінність нинішнього стану політичних, морально-етичних, правових, конституційних, управлінських, структурних

(не лідерських за механізмами функціонування) зв'язках і відносинах. Усе це позначається на рівні науково-теоретичної і практичної розробки досліджуваної проблеми в Україні.

Ситуація, що склалася, пояснюється різними причинами. Головна серед них пов'язана з незацікавленістю правлячих еліт (як окремих осіб, так і владних органів, структур) у рівних, повноважних політичних опонентах. Наслідком є відсутність соціального замовлення інтегрованого, адекватного, якісно врівноваженого наукового підходу до вивчення зв'язків і дії механізмів інституції політичного лідерства та політичного керівництва, політичного лідерства та політичних еліт як важливих складових функціонування українського соціуму за демократичних умов.

Сьогодні в Україні формується загальнонаціональна система політичного лідерства, що має базуватися на набутому політичному (соціокультурному) досвіді усіх попередніх епох, кожна з яких збагатила вітчизняну політичну історію. Зміна змісту та функцій політичного лідерства/керівництва, його моделі визначається динамікою суспільних перетворень і конкретною історичною ситуацією. Подальший розвиток України (не лише в політичній сфері) багато в чому залежить від побудови адекватної системи політичного лідерства, яка на сучасному етапі відповідає б нагальним потребам українського суспільства.

Висновки до розділу 2

Політика як специфічна сфера людської діяльності, за своєю природою є сукупністю мовних та мовленнєвих дій. Мотиваційною основою політичної комунікації є боротьба за владу та її досягнення. Концепти "влада" і "політик" відносять до базових концептів політичного дискурсу. Цінності політичного дискурсу, які зводяться до обґрунтування і відстоювання свого права на владу, постійно акцентуються в промовах політиків. Точне використання інструментів мови є ключовим фактором у досягненні цілей будь-якої комунікації, а в разі професійних політиків лінгвістичні ресурси стають

основним знаряддям, від якого залежить успіх в отриманні підтримки мас, політичної влади, перемоги в публічних і парламентських дебатах, важливих перемовинах.

Провідними ознаками політичного дискурсу є агональність, оцінність, персуазивність та агресія. Агональність політичних слоганів та висловлень у бік опонента найбільш яскраво прослідковуємо під час створення опозитивних "ми : вони" дискурсів, що сприяють позначенню межі між "своїми" та "чужими" як найбільш прототипних у передвиборчій комунікації. Оцінність у передвиборчій період пов'язана з тим, що виборці мають право і прагнуть критично поставитися до всіх здібностей потенційного переможця в перегонах, навіть до того, якому вони внутрішньо симпатизують і за якого будуть голосувати. Критика суперника може мати агресивний характер і може виявлятися в дискредитації опонента з метою доказів його/її професійної та особистісної неспроможності, і як наслідок – неспроможності обійняти посаду, на яку він/вона претендує.

На політичній арені США державні діячі активно виборюють лідерство за допомогою промов, що є невіддільною частиною політичного дискурсу. Яскравим прикладом жорстокої конкуренції за владу були президентські вибори у США в 2020 році, де змагалися представники Демократичної та Республіканської партій – Джо Байден та Дональд Трамп. Промови цих відомих політиків характеризуються відмінними мовними особливостями, стратегіями та тактиками маніпулювання виборцями, задля отримання перемоги.

Таким чином, уживання стилістичних засобів є інтегральною частиною політичного дискурсу загалом та інавгураційних промов зокрема, яскравим прикладом останніх слугує промова новообраного президента США Джо Байдена. Президент використовує значну кількість троп, відходячи від нейтрального способу донесення інформації, задля підсилення ефекту висловлювання, посилення емоційно-естетичного впливу на аудиторію, задля формування яскравого образу та картини, що закарбується в пам'яті

реципієнтів на тривалий час. Отож на основі інавгураційної промови Джо Байдена, можна підсумувати, що використання стилістичних засобів у політичній риторичі є доволі частотним явищем, особливо популярним серед політикуму є уживання метафори, метонімії персоніфікації, епітетів, антитези та паралельних синтаксичних конструкцій, що носить чіткий прагматичний характер.

Політична термінологія завдяки частому вживанню отримує можливість для розширення концептуального простору, коли з'являється безмежна кількість концептуальних сітьових моделей, які розгортаються «вшир» та «вглиб», забезпечуючи тим самим нарощування та специфікацію інформації, тобто внутрішньої форми.

Аналіз сучасного українського політичного дискурсу, зокрема електоральних теледебатів, показав, що за комунікативною поведінкою політики поділяються на такі чотири типи: конфліктний, конфліктно-нейтральний, конфліктно-кооперативний та кооперативно-конфліктний. І саме в межах *конфліктно-нейтрального типу* політик-мовець використовує тактики, що реалізують його намір не вступати у співпрацю зі своїм опонентом, а переважно звинувачувати, ображати й *критикувати* свого візаві. До *усних* текстів переважно публічного формату відносяться парламентські дебати, телевізійні дебати претендентів на президентський або канцлерський пост, виступи на протестувальних мітингах, акціях, партійних виборчих з'їздах, а також політичні ток-шоу, основними комунікативними стратегіями яких є дискредитативна й заперечувальна: політики намагаються критикувати співрозмовників, іноді принижують і звинувачують один одного.

В українському політичному дискурсі критика у формі негативного судження є основою жанру *провокації*, що орієнтована не на аналіз помилки в діях опонента, а переслідує мету завдати максимальної шкоди політичному супротивникові, надати негативної оцінки його особистості.

Радикальні перетворення в політичній, економічній та соціальній сферах українського суспільства зумовлюють підвищення інтересу до політичних діячів як важливих чинників сучасного суспільно-політичного життя.

РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ США Й УКРАЇНИ

3.1 Лінгвістичні особливості політичного дискурсу США

Політичний дискурс США як категорія, обумовлена соціокультурним контекстом, унікальним збігом обставин, маркована інституційністю, риторичністю та емотивністю, вбирає в себе специфіку всіх сфер соціальної дійсності, відбиває у власному формально-семіотичному комплексі основні узувальні тенденції, що превалюють на даному етапі існування літературної мови; залишається потужним джерелом оказіональних елементів, створюючи сприятливі умови для їх подальшого поширення; є чинником таких процесів як термінологізація та детермінологізація. Під політичною термінологією розуміємо відкриту систему номінативних одиниць різних за походженням, які спеціалізовані лексично (створені або запозичені терміни), семантично (загальноновживані слова, що отримали термінологічне значення) і фразеологічно (новостворені словосполучення номінативного характеру) для вираження понять, що відбивають сферу суспільно-виробничого, політичного життя [3, с. 69]. Політичні терміни поділяються на три різновиди по ознаці «зрозумілості» тієї чи іншої частини населення: 1) загальнозначущі терміни характеризуються тим, що вони вживаються в повсякденному змісті і зрозумілі усім, наприклад, *citizenship, civil society, refugee, power, authority*; 2) спеціальні політичні терміни володіють особливим політологічним змістом (і, зазвичай, зрозумілі далеко не всім, а лише фахівцям в області політології), наприклад, *autocracy, bureaucratism, Old Glory, Englishry*; 3) спеціально-технічні терміни відбивають область спеціальних знань – техніки, економіки, медицини і т. д. (видимо, ці терміни повинні бути зрозумілі політикові, що є ще і фахівцем в тій чи іншій сфері), наприклад, *radar systems, security strategy, nuclear-free policy, antinuclear resolution* [3, с. 70].

Детермінуючою обставиною повсюдної детермінологізації політичної термінології є те, що політична комунікація, як ніякий інший домен суспільних відносин, спрямована на масового споживача (адресата) [6, с. 317].

Політична термінологія завдяки частому вживанню отримує можливість для розширення концептуального простору, коли з'являється безмежна кількість концептуальних сітьових моделей, які розгортаються «вшир» та «вглиб», забезпечуючи тим самим нарощування та специфікацію інформації, тобто внутрішньої форми [6, с. 317].

У політичних виступах певне місце займає тема рівності. Політики хочуть сказати, що незалежно від того, де і в якій сім'ї ти народився, у всіх однакові шанси на успіх, оскільки Америка – це об'єднання всіх мов і культур, привнесених з усієї земної кулі. Необхідно відзначити, що в будь-якому виступі політичного діяча завжди знаходить своє відображення патріотична тема. Говорячи про патріотизм, політикам вдається не тільки створити відповідний настрій у суспільства, а й вселити необхідність виконання певних дій, таким чином, в цьому випадку теж має місце маніпулятивна функція. Наприклад, Дональд Трамп говорить про те, що якщо серця американців будуть відкриті назустріч патріотизму, то не залишиться місця для забобонів, а Барак Обама згадує про те, що їх покоління добре усвідомлює, яку ціну вони заплатили за право бути вільними.

3.2 Лінгвістичні особливості політичного дискурсу України

Політичні події регламентують не лише нашу історію, але й визначають політичний дискурс у цілому. Якщо звернутися до історії нашої держави, то 2004 рік ознаменувався найжорсткішим за всю історію незалежної України протистоянням політичних сил. Із цього часу Україна перебуває в перманентному виборному процесі: президентському, парламентському, місцевих Рад депутатів, мерів міст – чергових і позачергових, і роль засобів масової інформації в цьому процесі важко переоцінити. Кількість політичних ток-шоу зросла небувало: «Свобода слова» (1 раз на тиждень з ранковим повтором) на телеканалі ICTV, «Свобода на Інтері» (1 раз на тиждень з ранковим повтором) на телеканалі «Інтер», «Шустер.live» – 5 разів на тиждень з двома повторами-нічним і ранковим) – телеканал «Україна», «Велика політика з Євгеном Кисельовим» (1 раз на тиждень з ранковим повтором) –

«Інтер», «Я так думаю» – «5 канал» і ряд інших менш популярних. Основний політичний наратив названих програм «вибори». Також активно використовуються політиками і політологами в передвиборній агітації друковані засоби масової інформації, інтернет-видання, зовнішня реклама. Учасники політичного дискурсу широко використовують в дискурсивних практиках як негативні оціночні судження, так і позитивні. Природно, негативні оцінки відносяться виключно до діяльності політичних опонентів, а позитивні – самого адресанта. Наприклад: «Це моє завдання – захищати державну власність. І якщо потрібно-поставити її на служіння і бюджету, і кожній людині!.. В Україні не буде влади олігархів!» (Юлія Тимошенко, прем'єр-міністр, кандидат у президенти – «Свобода Савіка Шустера», телеканал «Україна», 18.12.2009); «Ми досягли відмінної динаміки в економіці... економічні темпи розвитку були практично найбільшими в Європі ... кожен місяць в Україну надходив один мільйон інвестицій. Я цим пишаюся» (Віктор Ющенко, президент України, кандидат у президенти – «Факти», 5.01.2010); «Я виступаю категорично проти приватизації стратегічних об'єктів. Я виступаю за те, щоб всі ці об'єкти енергетики і життєзабезпечення громадян залишалися під державним контролем і в державній власності... я розвію міф про те, що держава не вміє керувати власністю. І власним прикладом доведу, що держава може бути іноді кращим управлінцем» ніж приватний сектор» (Арсеній Яценюк, кандидат у президенти – «Комсомольська правда в Україні», 28.12.2009); «Я зроблю Україну по-справжньому незалежною, щоб і країна, і народ самі могли вирішувати доленосні питання без втручання як Заходу, так і Сходу... Я утверджу цілісність і соборність України... Я зміцню демократію. Україна буде демократичною не на словах, а на ділі... демократія – це права людини, верховенство закону, свобода слова... Україна потребує насамперед стабільності – і політичної, і економічної, і безумовно – в реформах... Україна стане державою для людей» (Віктор Янукович, кандидат у президенти – «Комсомольська правда в Україні», 05.01.2010); «Сьогодні ми робимо великий

крок до перемоги» (В. Кличко, Виступ на Євромайдані, 08.10.2013); «Що таке незаконний арешт депутата? Це показати всім іншим – ходіть строем» (С. Пашинський, «Свобода слова», ІSTV. – 04.03.2013); «Біжить Чечетов, кажу: «Зупинись, хоч на живих людей подивись», вони ж там не бачили народу живого, вони там у цьому парламенті, як пеньки мохом пообростали, їх тільки викорчувувати треба радикальними методами» (О. Ляшко, STARKO POST, 10.12.2017); «Щоб земля належала не олігархам, а селянам. Щоб вийти на вулицю було не страшно, купити шаурму в кіоску – безпечно для здоров'я, відкрити бізнес і працювати чесно – вигідно, тримати гроші в банках – надійно» (О. Ляшко, Передвиборча програма, 2019 р.). Найчастіше, як видно з наведених прикладів, позитивні оціночні судження представників влади-кандидатів у президенти пов'язані з твердженнями про нинішні досягнення в економіці, політиці, соціальній сфері, представників опозиції – з майбутніми благами і досягненнями. Варіанти негативних оціночних суджень мають досить широкий спектр. Насамперед – це звинувачення опонента в некомпетентності або незнання якихось професійних питань, зокрема, а також оцінка розумових здібностей опонента: «Нинішній правлячий режим не здатний в розпал світової фінансової кризи проводити розумну фінансову реформу» («БЛІК», 17.12.2008); «Черновецький буде починати та закінчувати свій робочий день з думкою про референдум, тому що більше нічого корисного для киян зробити не може» – сказала Юлія Тимошенко» («Главред», 02.02.2007); «Підписана вами угода [з РФ про постачання газу – Л.К.] - це капітуляція. Ви-бездарі!» (президент на адресу уряду «Робітнича газета», 7-13.02.2009); «жахлива депрофесіоналізація і деінтелектуалізація... не торкнулися Служби безпеки, а накрили її» («2000», 29.01.2010); «Не шантажуйте, будь ласка, не придумуйте дурниць, не скидайте з хворої голови на здорову, те, що ніби опозиція винна у ваших гріхах» (О. Тягнибок, «Шустер Live», «Інтер», 22.02.2013); «Ми б обговорювали не ту багнюку, в яку вони нас засадили, а ми б обговорювали розбитий ніс якогось депутата» (А. Ілленко, Громадське телебачення, 27.12.2013); «А в нас Азаров – пенсіонер, Янукович

– пенсіонер по 20 тисяч пенсії отримують, по 40 тисяч зарплати в місяць отримують. Совість у цих держиморд є чи нема?» (О. Ляшко, STARKO POST, 10.12.2017); «Я хочу сказати, що я Чернігівський хлопець і мене на понт не візьмеш» (О. Ляшко, Я кореспондент, 18.03.2017); «В парламенті понад 400 «небожителів», з яких на роботу ходить від сили чверть. Президент, прем'єр і парламент борються між собою за владу. Вони всі думають про власні рейтинги та кишені – а я думаю про людей» (О. Ляшко, Передвиборча програма, 2019 р.). Однією з найбільш активно реалізованих останнім часом моделей оціночних суджень в українському масмедійному політичному дискурсі виступає модель оцінок, які звинувачують опонентів у надмірному завзятті до влади. Судження такого типу використовують як аргумент всі суб'єкти політичного нарративу «вибори»: «за словами Віктора Ющенка, Юлія Тимошенко прагне до встановлення хаосу в країні, щоб отримати можливість стати «сильною рукою» («Комс. правда в Україні», 23.12.2008); «Тимошенко і Литвин поки радіють. Перша зберегла владу, другий отримав її» («Відблиск», 11.12.2008); «Головне завдання БЮТ була реалізована – Тимошенко залишилася прем'єром» (Там же); «Абсолютна влада. Спадок для Юлі?» («Відблиск», 12.11.2008); «Ті, хто сидить на Грушевського у виконавчій владі, хочуть хаосу в країні, – сказав Ющенко – Він їм потрібен, щоб спонукати країну відмовитися від демократії і встановити в Україні диктатуру» («Сьогодні», 24.12.2008); «Я ясно побачив, що ви [президент – Л.К.] зараз основну увагу приділяєте не проблемам України, а думаєте, як утриматися при владі. І готові для цього скористатися навіть світовою фінансовою кризою» (екс-президент Л. Кравчук на адресу президента Ющенка, www.unian.net, 24.02.2009); «Лідер регіоналів» не зміг довести свою здатність бути ефективним опозиціонером, тому і його слова про наявність антикризової програми сприймаються як чергова спроба повернутися до втраченої владної годівниці» (www.unian.net); «Мабуть, непереборне і в той же час безпідставне бажання лідера Партії регіонів якомога швидше повернутися до влади зіграло з ним злий жарт, що призвело до дивних метаморфозів у свідомості двічі екс-

прем'єра. а не для отримання влади за всяку ціну» – наголошується в заяві БЮТ» (www.proua.com); «Сьогодні ви йдете по трупах заради своєї мети» (президент на адресу прем'єр-міністра, «Робітнича газета», 07-13.02.2009); «На жаль, сьогоднішнє засідання перетворилося в театр абсурду, і всі депутати, без виключення грають цю роль» (В. Кличко, Прес-конференція, <http://www.youtube.com>, 20.03.2013); «Ми кажемо, що країні треба максимум 200 депутатів Верховної Ради, а не 450 туніядців-лоботрясів, які сидять і нічого не роблять, дармоїди... давлються малиной по 670 гривень за кілограм, коли народ не може кіло картоплі по гривні продати» (О. Ляшко, Я кореспондент, 18.03.2017); «А в нас 450 дармоїдів, які тільки гребуть під себе, забираючи в народу» (О. Ляшко, Я кореспондент, 18.03.2017); «Для чого нам міські адміністрації? Куди не плюнь – одні чиновники сидять» (О. Ляшко, Я кореспондент, 18.03.2017); «А щоб унеможливити узурпацію влади – доб'юся ухвалення законів про імпічмент та Тимчасові слідчі комісії, які стануть запобіжником від нових януковичів» (О. Ляшко, Передвиборча програма, 2019 р.). Широко використовується в масмедійних оціночних судженнях твердження про подібність об'єкта з історичними персонами, літературними персонажами, комічними образами і героями анекдотів, мультфільмів та ін., у результаті чого об'єкт отримує всі ознаки, в той числі і негативні, якими володіють персонажі: «Лідер опозиції Віктор Янукович – головний Шрек України. Великий, стабільний, надійний, послідовний, зелений і з кривою усмішкою» («Главред», 23.12.2008); «Нещодавно ЗМІ писали про те, що в галереї портретів всіх прем'єр-міністрів України портрет Тимошенко поміняли. Чи не пов'язано це з тим, що на портреті прем'єр була схожа на стару Шапокляк?» («Главред», 23.10.2008); «Нестор Шуфрич: Левеня, готовий порвати весь світ» («Главред», 23.12.2008); «Леонід Черновецький, вважають наші експерти, практично мавпочка з мультика «по дорозі з хмарами» («Черновецький – американець, Скрипка – пес, а Герман – Снігова Королева», «Сьогодні», 15.12.2008); «Луценко – «Орлеанська діва» і Шуфрич – «Д'артаньян» (назва статті, «Комс. правда в Україні», 09.06.2008); «Юлічка, на

любі дебати у будь-який час приходь, дороженька зозуленька моя, приходь і ми з тобою подебатуюмо, я тебе кончу за Україну і за те, що ти хотіла ціною розвалу країни дорваться до влади» (О. Ляшко, STARKO POST, 09.06.2018). Порівняння з історичною персоною, наприклад, з Адольфом Гітлером, може виражатися імпліцитно: «Віктор Ющенко назвав ініціаторів внесення змін до Конституції, що дозволяють парламенту вибирати главу держави. За його словами, ця версія виписана навіть не в українських кабінетах, але була прийнята Тимошенко, щоб реалізувати «план Барбаросса» (www.facts.kiev.ua/arhive/2008-12-25/93058/index.html).

Особливістю українського масмедійного політичного дискурсу неологізми з'явилися ще в ході виборчої кампанії 2004 р. і не втратили актуальності донині неаргументовані оцінки за типом «Вони – бандити», «Він/вона – зрадник національних інтересів», «Він/вона – злодій», що звучать з вуст керівників держави, чиновників високого рангу, кандидатів у президенти у перших осіб держави, що не спостерігалось раніше, у всі попередні роки незалежності в ЗМІ дані судження представлені у вигляді непрямого або прямого цитування): «Президент звинувачує прем'єр-міністра в державній зраді» («БЛИК», 19.08.2008). «Юліє Володимирівно, ви регулярно крали той газ, а тепер повчаєте, як позбутися корупціонерів? У вас дар до злодійства, нехай мені бог простить!» (президент на адресу прем'єр-міністра «Робітничка газета», 07- 13.02.2009); «злодійка і підкаблучники!» (президент про прем'єру і її соратників – «відблиск», 23.12.2008); «Пані, ви просто злодійка і шахрайка!» (кандидат у президенти І. Богословська на адресу прем'єр-міністра, 07-13.02. 2009); «Я знав і Павла Лазаренка і Юлію Тимошенко, і особисто з ними розмовляв. Це злодії найбільшого «класу», – зауважив мер Києва Черновецький» (www.unian.net); «Задовбали скотиняки» (О. Ляшко, Я кореспондент, 18.03.2017); «Хай їй Путін надасть російське громадянство, вона цього заслужила. Разом з громадянством звання «героя Росії» за підривну діяльність, яку ця «московська зозуля» проведе в Україні» (О. Ляшко, STARKO POST, 09.06.2018); «Юлічка, на любі дебати у будь-який

час приходь, дороженька зозуленька моя, приходь і ми з тобою подебатуюмо..» (О. Ляшко, STARKO POST, 09.06.2018). Ідеологічну функцію в українських мас-медіа виконують словесні ярлики, які є маркерами чужості, символами Зла, викликають негативне ставлення, формують образ ворога в суспільній свідомості. Ярлики в українському масмедійному дискурсі використовуються широко і різноманітно. У період парламентських виборчих кампаній це переважно назви політичних напрямків, партій, ідеологій, суспільних явищ: а) антиукраїнська політика, російсько-радянська партія, «Діти Кучми», партія донецьких бандитів, донецькі бандюки, «донецькі». дони, промосковські політики, кремлівські агенти, п'ята колона, рука Москви (Кремля), сепнуті (про прихильників ЄСП – Єдиного Економічного Простору); б) бандерівці, «нашисти» (представники партії «Наша Україна»), нацики, «Оранжі», «померанці», проамериканська політика (політики), пронатівська політика (політики, президент), фашисти, «майдануті» (про тих, хто стояв на Майдані в 2004 році – прибічників в. Ющенка), Галичансько-Чиказька камарилья (про західноукраїнських прихильників В. Ющенка, апеляція до американського громадянства і місця народження – Чикаго дружини В. Ющенка), Помаранчевий клан, Помаранчевий путч, ющенізм та ін. У ході президентських виборчих кампаній актуалізується група ярликів, що дискредитують політичних опонентів створенням негативного образу. Це можуть бути образливі епітети, метафори, імена, назви, які характеризують того чи іншого кандидата в президенти, викликають емоційно-негативне ставлення до нього оточуючих: про В. Януковича: зек, Бандюкович, прем'єр-шапошник (апеляція до його кримінального минулого), професор (апеляція до поширеної в 2004 в мас-медіа анкеті, заповненої Януковичем); про В. Ющенко: «тривідсотковий» президент, «кефірний» рейтинг президента (апеляція до 2,5- 3% рейтингу згідно з соціологічними опитуваннями 2009 р.), «Пасічник» (апеляція до хобі президента). Щодо постаті О. Ляшка, то виділяємо наступні перифрази: скандальний депутат, скандальний чиновник, чоловік із вилами, такий собі український Жириновський, радикальний

опозиціонер, одіозний український політик, двічі судимий, проект влади, політик-блискавка, політикскандал, сусід найопозиційніших представників режиму Януковича, жирний кіт парламенту, український Робін Гуд, Устим Кармелюк, «простий хлопець», головний радикал країни, баритональний бас, бойовий півень» Широку поширеність в українському масмедійному політичному дискурсі отримали ярлики, що виражають іронію або сарказм: експресивна «киця», «наша киця», «газова принцеса» (про Ю. Тимошенко), «Катрін-Клер» (про Катерину Ющенко), «Месія» (про В. Ющенка), «кролик Сеня» (про Арсенія Яценюка) та ін. Поява ярликів може бути обумовлено негативною реакцією на висловлювання політика.

В текстах політичної спрямованості метафора має особливі, нетипові іншим видам метафори характеристики. Вона слугує засобом осмислення мінливої політичної реальності і перш за все спрямована на переконання аудиторії в тих чи інших політичних поглядах. Політична метафора використовується авторами в текстах і промовах політичної спрямованості з метою надати певним чином впливати на аудиторію і сформувані у неї потрібний емоційний відгук.

Помаранчева параноя Кремля, або російське громадянське суспільство без громадян? [Луцевич, 18 квітня 2013] – Метафора ускладнена метонімічним переносом, коли назва кольору-символу спротиву людей використовується, перетворюючись на атрибутив, замість назви самих революційних подій – «Помаранчева революція».

Чернігівська політична шахівниця повністю заставлена фігурами з провладної сили (за виключенням Соколова, якому вже загрожує видалення з дошки) [Божко, 25.07.15] – У поданому реченні спостерігається вживання поширеної метафори, що спирається на два шахових образи: 1) «шахівниця», 2) «шахові фігури».

Washington Post: Дональд Трамп – «маріонетка Путіна» [<http://ukrainian.voanews.com>, 11 Жовтня, 2016] – У поданому прикладі спостерігається вживання мертвого метафоричного образу «маріонетка». У

переносному значенні «маріонетка» – це людина, уряд тощо, що сліпо виконують чиюсь волю.

Усім політичним діячам України властиво забарвлювати свої промови патріотичними настроями з метою об'єднати народ. Тема єдності нації, яку ми відносимо до загальнодержавних цінностей, є ключовою в їх переліку. Семантичне коло «спільність» – «унітарність» – «цілісність» – «соборність» замикається навколо головного концепту – «єдність». Для українців символом єдності завжди була родина. Тому українські лідери часто звертаються до цієї лексеми, порівнюючи власний народ із однією великою сім'єю. Інавгураційна промова має чітко визначену структуру, що поєднує структурні компоненти та основний текст. Компоненти промови мають яскраво виражений ритуальний характер, виконують етикетну функцію й зосереджені на вираженні семантики інтеграції президента з народом, представлені як на лексичному, так і на граматичному рівнях. Основний текст промови складається з трьох частин, різних за функціональними установками та семантикою: вдячність людям та схвалення їх вибору; характеристики поточної політичної ситуації та програмні положення новообраного президента. Концептуальним центром виступу є третя частина основного тексту, вона містить висловлення програмних положень та основний програмний принцип президента. Вокабулярій політичного дискурсу України поповнився численними новотворами завдяки яскравості особистостей політичних лідерів. Прізвиська українських політиків – агресивні та іронічні.

3.3 Зіставлення оформлення політичного дискурсу США й України

Політичний дискурс відображає всі соціальні та політичні зміни, які є чинниками формування нового сприйняття, яке передається насамперед через неологізми. Концептуальні ряди політичного дискурсу взаємодіють між собою, відтворюючи тим самим багатоспектрову гаму концептуального світогляду. Розуміючи неологію як лексичне оновлення національної мови шляхом запозичення нових утворень та нових значень, слід зазначити

важливість цього процесу для феномену політичного дискурсу, оскільки свідомість носія мови формується за допомогою мови. Тому, змінюючи лексичну систему, звичайний політик реконструює когнітивне поле реципієнта, маніпулює його свідомістю і, отже, керує своїми політичними діями. Однією з важливих особливостей політичних неологізмів є їх еволюційний характер. Оскільки цей тип неологізму є політично детермінованим, він не лише називає, а й оцінює поняття чи явище, властиві семантиці іменування [7]. Політичні неологізми – це не лише спосіб оновити словниковий запас; вони виділяють пріоритетні сфери, дозволяючи орієнтуватися в політичному просторі. Мова – це інструмент, що використовується для впливу на обізнаність громадськості та спонукання мас до дії. Мова дає політику можливість досягти цілей, якщо їх правильно назвати. У сучасному інформаційному світі, що змінюється, вербалізація необхідна, оскільки людська свідомість краще сприймає те, що називається. Розвиток мови значною мірою зумовлений розвитком її словотвірної системи, появою нових формотвірних моделей слів, існуючих моделей, їх продуктивності та інших факторів збільшення або зменшення. Цей термін означає виведення правил створення мовних одиниць за певними моделями та схемами, способами та засобами створення нової системи слів. Створення нових слів у мові є відображенням потреб суспільства з точки зору нових концепцій, що постійно виникають внаслідок технічних, культурних, соціальних та політичних змін. Формування слів – це дуже важливий процес, оскільки він орієнтований на спілкування та передачу існуючих знань про світ. Більшість неологізмів – це похідні, тобто похідні від слів, утворені на основі існуючих. Абсолютно нові слова трапляються вкрай рідко.

Прикладами політичних неологізмів у медіадискурсі США є наступні:

Obamunism, endism, declinism; Baracaphilia, Palinmania; Obamaphobia, birther, deather, presidentialness, underdecided, unconcession, infoganda, democratatorship.

Політичні неологізми українського політичного дискурсу: регіонал, беркутівець, кучміст, автомайдан.

На лексичному рівні мовний вплив відбувається за допомогою таких особливостей:

1. Деякі політики апелюють до свого основного (професійного) роду занять (лікар, військовий) і відповідно до цього будується текст програми. Наприклад, у передвиборчій програмі О. Богомолець текст нагадує клятву Гіппократа «я клянуся чесно і віддано служити народу України, берегти його цінності, дбати про його захист і добробут, справедливість, соціальну відповідальність, гідність і єдність держави – нової держави – без корупції, зловживань і брехні».

2. Показовою та впливовою складовою є обов'язкова наявність ідеологем (сміслова одиниця ідеології, що запам'ятовується і створює ілюзію розуміння у об'єкту маніпуляції) час (час будувати нову країну (М. Маломуж), час встановити справедливість (Ю. Тимошенко)), жити (жити по-новому, жити вільно (П. Прошенко)), сила (Україна – сила Європи, сила зброї, сила господаря (О. Тягнибок)).

3. Оскільки головною метою передвиборчих програм є переконання, то цілком закономірним є використання категоричних суджень: Я радикально зміню, я докорінно зміню (О. Ляшко).

4. Переважна більшість текстів наповнена типовим для політичної мови прийомом – гаслами. Політичні гасла, дозволяють коротко та лаконічно сформулювати ціль і завдання державної політики, а також стимулювати громадян до виконання цих завдань. Наприклад, Сильна економіка – успішна країна (В. Коновалюк), Держава для людей (О. Ляшко), Крим — це Україна (Ю. Тимошенко), Україна – сила Європи (О. Тягнибок).

Метафори, покладені в основу багатьох аргументів передвиборчої компанії Обама, базуються на загальноприйнятих ліберальних поглядах на сім'ю: *“America will be there for you just as you have been there for America.”* Тут Америка зображується людиною, яка має мораль, що базується на ідеях

справедливості, справедливою людиною. “*Because America’s commitment to its servicemen and women...*” Згідно з цією метафорою, Америка може брати на себе зобов’язання так само, як член родини може брати на себе зобов’язання перед іншими членами сім’ї. Солдати носять форму, і Обама посилається на американських солдатів, використовуючи форму як метонімію. *But we know that the sacred trust cannot expire when the uniform comes off.* Це яскрава метонімія для цієї аудиторії, оскільки форма є символом їхньої ідентичності. Це апелює до їхньої Я-концепції, яка в основному діє на несвідомому рівні у свідомості. Люди з досвіду знають, як із ними поводитися, коли вони носять форму на відміну від цивільних. Багато військових ветеранів були свідками труднощів і тривоги повернення до цивільного життя після закордонних місій не лише через фізичні травми, але й через психологічні симптоми після стресу. Обама пропонує інший підхід до ситуації (війни) в Іраку, використовуючи займенник від першої особи однини Я. *That’s why earlier this month, I laid out a comprehensive counter-terrorism strategy.* Наслідком є те, що Обама готовий взяти на себе особисту відповідальність за свою військову стратегію. Однак він посилається на джерела на підтвердження своїх аргументів: *I will act with proper regard for the costs and consequences of action, based on the advice of military commanders...* У промові Обама часто вживається займенник першої особи однини Я та присвійний займенник мій. Вибір займенників збільшує особисту відповідальність, як було сказано раніше. Згодом представлена політика здається його особистими поглядами, а також поглядами нації. Протягом усієї промови повторюється, що кампанія Обама є священною довірою. Це повідомлення явно пропонується у наступній цитаті, де доповідач використовує списки з трьох частин, щоб викласти приклади проблем з усього світу: *Killing fields in Rwanda, Congo and Darfur have offended our common humanity and set back the world’s sense of collective security. Weak and failing states from Africa to central Asia to the Pacific. Rim are incubators of resentment and anarchy that can endanger those countries and ours. An assertive Russia and a rising China remind us - through words and deeds - that the primacy of our power*

does not mean our power will go unchallenged. Таким чином, в своїх передвиборчих промовах українські та американські політики використовують неологізми, метафори, метонімії, евфемізми, «лозунгові слова».

На синтаксичному рівні вплив на суб'єкта досягається за рахунок використання тире, питальних та окличних речень. Тире сприяє вираженню причинно-наслідкових зв'язків та результату дій. В основному виражається у гаслоподібних заголовках: Сильна економіка – успішна країна (В. Коновалюк), Людина праці – головне багатство країни (С. Добкін), Чесні суди – справедливе покарання (Ю. Тимошенко). Питальні речення спонукають виборця до роздумів: Як нам зберегти країну? (С. Тігіпко), Держава Україна може і має стати «Швейцарією Східної Європи»... Що це означає? (В. Рабінович). Окличні речення виступають декларативами Свобода! Справедливість! Добробут! (Д. Ярош), Роби українське, купуй українське, захищай українське, – бо це твоє! (В. Коновалюк), Жити по-новому! (П. Прошенко). Також, ми проаналізували промови українських та американських політиків щодо використання гумору. Оскільки гумор є результатом вивільнення енергії, оратори часто використовують жарт на початку повідомлення, щоб зменшити напругу серед аудиторії з перших хвилин виступу. Принцип задоволення не популярний серед українських політиків. Отже, В. Ющенко дуже рідко використовував гумор для покращення відносин з аудиторією під час виборчої кампанії 2004 року: Мене тут попросили представити деяких панів, бо якщо я їх не представляю, то мене знімуть з трибуни. З іншого боку, для Обама принцип жарту є чи не найуспішнішим засобом впливу. Під час однієї з офіційних зустрічей через несправність телевізійного суфлера його змусили кілька разів розпочати свою промову, але він зробив це з самоіронією. Фраза *to speak off the cuff* (говорити з бухтибаракти), жарт стосовно десятого дня святкування перших ста днів президентства (*10-day anniversary of my first 100 days*) відіграли важливу роль в об'єднанні мовця з аудиторією. Американський президент використовував

іронію як відповідь на критику своїх опонентів, тим самим мінімізуючи ефект неправильних тверджень з їх боку. Оскільки Мішель Обама часто порушувала етикет своїми сукнями без рукавів, критика ЗМІ не уникла цього факту. З метою роззброєння засобів масової інформації президент Барак Обама чітко дав зрозуміти іронічним повідомленням, що перша леді має унікальне право порушувати загально встановлені правила: *No matter which party you belong to we can all agree that Michelle has the right to bare arms*”. *To have the right to bare arms* Дослівно означає «мати право оголити руки». Проте президент США натякнув на образне значення цього вислову – «мати право на володіння зброєю». Адже вже певний час тривають суперечки двох ключових партій Сполучених Штатів Америки стосовно цієї проблеми. Принцип абсурду полягає в тому, що аудиторія сміється з того, що вона вважає незвичним і непередбачуваним. Таким чином, Б. Обама не уникає можливості критикувати діяльність свого попередника, яку він трактує як спадщину численних проблем. *I knew I had to come – just one more problem that I've inherited from George W. Bush*. Він вражає метафоричністю мовлення, характеризуючи ситуацію в країні як «безлад» (*mess*), а своє першочергове завдання – як «прибирання» (*mopping*). Політик закликає всіх не стояти осторонь, а допомогти «прибирати» (*clean up*). Щодо особливостей гумору Віктора Ющенка, то у 70 % випадків він використовує усталені словосполучення з негативною конотацією, щоб натякнути на недосвідченість, брак життєвих випробувань опозиційного кандидата: Я хотів би сказати, мій шановний опоненте! Ви ще не бачили смаленого вовка у своєму уряді. Алюзія посідає чільне місце в його промовах. Анекдот як натяк на бездіяльність чинного керівництва держави Віктор Ющенко використав у своєму заключному слові під час дебатів 2004 року. Він сказав, що сліпий командир та штурман – це тогочасна влада, яка погано керує державою, а Україну порівняв з літаком, що ось-ось вріжеться в бетонну стіну. В. Ющенко стверджує, що лише український народ спроможний змінити сліпих командирів. Не називаючи імен, лише використавши алюзію, мовець упевнений, що глядачі зрозуміли

його «прозорий» натяк. Віктор Ющенко любить довгі інформаційно складні «спічі», які завершуються єдино правильним, на його думку, спонуканням і заохоченням до дії (Давайте не чекати, коли ми вріжемося в цю стіну. Давайте міняти «сліпих» командирів). Принцип переваги демонструє впевненість мовця у своїй «вищості» над опонентом, що проявляється у влучному використанні ним гумору. Згідно з теорією переваги, гумор виникає як наслідок відчуття власного тріумфу. Саме так Барак Обама створив алюзію власної всемогутності, перефразувавши біблійне висловлення на гумористичний лад: *Finally, I believe that my next hundred days will be so successful I will be able to complete them in 72 days. And on the 73rd day, I will rest.* Президент США іронічно зазначає серед своїх негативних і позитивних якостей лише чесноти: *If I had to name my greatest strength, I guess it would be my humility. Greatest weakness, it's possible that I'm a little too awesome.* Підсилюючий мовний маркер *too* натякає на надмірний позитивізм глави держави (*humility* – скромність, *awesome* – надзвичайний). Барак Обама часто натякав на свою схожість із суперменом у власних жартах: *I was born on Krypton and sent here by my father Jorel to save the planet Earth.*

Висновки до розділу 3

Політичний дискурс США як категорія, обумовлена соціокультурним контекстом, унікальним збігом обставин, маркована інституційністю, риторичністю та емотивністю, вбирає в себе специфіку всіх сфер соціальної дійсності, відбиває у власному формально-семіотичному комплексі основні узувальні тенденції, що превалюють на даному етапі існування літературної мови; залишається потужним джерелом оказіональних елементів, створюючи сприятливі умови для їх подальшого поширення; є чинником таких процесів як термінологізація та детермінологізація. У політичних виступах певне місце займає тема рівності. Політики хочуть сказати, що незалежно від того, де і в якій сім'ї ти народився, у всіх однакові шанси на успіх, оскільки Америка – це об'єднання всіх мов і культур, привнесених з усієї земної кулі. У будь-якому

виступі політичного діяча завжди знаходить своє відображення патріотична тема.

Учасники політичного дискурсу широко використовують в дискурсивних практиках як негативні оціночні судження, так і позитивні. Природно, негативні оцінки відносяться виключно до діяльності політичних опонентів, а позитивні – самого адресанта.

Українські лідери часто звертаються до цієї лексеми, порівнюючи власний народ із однією великою сім'єю. Інавгураційна промова має чітко визначену структуру, що поєднує структурні компоненти та основний текст. Компоненти промови мають яскраво виражений ритуальний характер, виконують етикетну функцію й зосереджені на вираженні семантики інтеграції президента з народом, представлені як на лексичному, так і на граматичному рівнях. Основний текст промови складається з трьох частин, різних за функціональними установками та семантикою: вдячність людям та схвалення їх вибору; характеристики поточної політичної ситуації та програмні положення новообраного президента. Концептуальним центром виступу є третя частина основного тексту, вона містить висловлення програмних положень та основний програмний принцип президента. Вокабулярій політичного дискурсу України поповнився численними новотворами завдяки яскравості особистостей політичних лідерів.

Політичний дискурс вимагає особливих мовно-стилістичних засобів. Серед найвпливовіших засобів впливу в рамках політичного дискурсу можна назвати лексику й риторичку. На лексичному рівні це виявляється, передусім, у використанні метафори, метонімії, евфемізмів, антонімічних пар, «лозунгових слів», емоційно забарвленої, конотованої лексики.

Політичний дискурс гнучко реагує на соціальні й політичні зміни, нові явища суспільно-політичного життя, що знаходить вираження у неологізмах.

На синтаксичному рівні також відіграють важливу роль емоційні висловлювання, що полягають у здійсненні соціальної оцінки предметів, явищ і понять.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дискурс – суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерними рисами якої є інтереси, цілі, стилі і формування такої суспільної думки, що потрібна для автора дискурсу.

Особливим різновидом дискурсу з точки зору інституційної належності є політичний дискурс. Будь-який дискурс – це спілкування, а спілкування є діалог. Він може реалізовуватися як в усній, так і в письмовій формах, та зосереджен на прагненні впливати на співрозмовника, тобто в ньому домінує один зі співрозмовників. Це призводить до того, що тексти політичного дискурсу відрізняються експресивністю та образністю.

Політика як специфічна сфера людської діяльності за своєю природою є сукупністю мовних та мовленнєвих дій. Мотиваційною основою політичної комунікації є боротьба за владу та її досягнення. Провідними ознаками політичного дискурсу є агональність, оцінність, персуазивність та агресія.

Критика суперника може мати агресивний характер і може виявлятися в дискредитації опонента з метою доказів його/її професійної та особистісної неспроможності, і як наслідок – неспроможності обійняти посаду, на яку він/вона претендує.

На політичній арені США державні діячі активно виборюють лідерство за допомогою промов, що є невіддільною частиною політичного дискурсу.

Політична термінологія завдяки частому вживанню отримує можливість для розширення концептуального простору, коли з'являється безмежна кількість концептуальних сітьових моделей, які розгортаються «вшир» та «вглиб», забезпечуючи тим самим нарощування та специфікацію інформації, тобто внутрішньої форми.

Аналіз сучасного українського політичного дискурсу, зокрема електоральних теледебатів, показав, що за комунікативною поведінкою політики поділяються на такі чотири типи: конфліктний, конфліктно-нейтральний, конфліктно-кооперативний та кооперативно-конфліктний. І саме в межах *конфліктно-нейтрального типу* політик-мовець використовує

тактики, що реалізують його намір не вступати у співпрацю зі своїм опонентом, а переважно звинувачувати, ображати й *критикувати* свого візаві.

До *усних* текстів переважно публічного формату відносяться парламентські дебати, телевізійні дебати претендентів на президентський або канцлерський пост, виступи на протестувальних мітингах, акціях, партійних виборчих з'їздах, а також політичні ток-шоу, основними комунікативними стратегіями яких є дискредитативна й заперечувальна: політики намагаються критикувати співрозмовників, іноді принижують і звинувачують один одного.

Політичний дискурс вимагає особливих мовно-стилістичних засобів. Серед найвпливовіших засобів впливу в рамках політичного дискурсу можна назвати лексику й риторичну. На лексичному рівні це виявляється, передусім, у використанні метафори, метонімії, евфемізмів, антонімічних пар, «лозунгових слів», емоційно забарвленої, конотованої лексики.

Політичний дискурс гнучко реагує на соціальні й політичні зміни, нові явища суспільно-політичного життя, що знаходить вираження у неологізмах.

В українському політичному дискурсі критика у формі негативного судження є основою жанру *провокації*, що орієнтована не на аналіз помилки в діях опонента, а переслідує мету завдати максимальної шкоди політичному супротивникові, надати негативної оцінки його особистості.

Політичний дискурс США як категорія, обумовлена соціокультурним контекстом, унікальним збігом обставин, маркована інституційністю, риторичністю та емотивністю, вбирає в себе специфіку всіх сфер соціальної дійсності, відбиває у власному формально-семіотичному комплексі основні узуальні тенденції, що превалюють на даному етапі існування літературної мови; залишається потужним джерелом оказіональних елементів, створюючи сприятливі умови для їх подальшого поширення; є чинником таких процесів як термінологізація та детермінологізація.

У політичних виступах певне місце займає тема рівності. Політики хочуть сказати, що незалежно від того, де і в якій сім'ї ти народився, у всіх однакові шанси на успіх, оскільки Америка – це об'єднання всіх мов і культур,

привнесених з усієї земної кулі. У будь-якому виступі політичного діяча завжди знаходить своє відображення патріотична тема.

У перспективі актуальним є проведення порівняльного аналізу англомовного та україномовного політичного дискурсу з урахуванням гендерної належності комунікантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутова І. С. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. – КЛНУ, 2009. – 123 с.
2. Горошко О. Гендерная проблематика в языкознании. // Введение в гендерные исследования. Ч. 1: Учебное пособие/ Под ред. И.А. Жеребкиной – Харьков: ХЦГИ, 2001. – 708 с.
3. Гендер: реалії та перспективи в українському суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 11-13 грудня 2003 р., додаткове видання). – Київ: ПЦ “Фоліант”, 2004. – 70 с. – ISBN 966-8474-18-X.
4. Дейк, Т. А. Мова. Свідомість. Комунікація [Текст] / К., 2009. – С. 20; 121-127.
5. Єрмоленко С. Я., Биби́к С., П., Тодор О. Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. – К.: Либідь, 2001. – С.47–48.
6. Карамова А.А. Структура політичного дискурса – 2014. – № 2.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=12421>
7. Кімел М. Гендероване суспільство. – К.: Сфера, 2003. – 165 с.
8. Кирилина А.В. Гендер: лінгвістичні аспекти. – К., 2009. – 36 с.
9. Кльоцина І.С. Гендерна соціалізація: навч. пос. – Київ, 2008. – 233с.
10. Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності / Н. В. Кондратенко; відп. ред.: О. В. Олександров; ОНУ ім. І.І. Мечникова. – Одеса: Чорномор'я, 2007. - 155 с.
11. Кузьмін П.В. Дискурс як спосіб політичної діяльності // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского, Серия: философия. Том 19(58). – Симферополь, 2006. – №2. – С.223 – 233.
12. Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – К., 2003. – 86 с.
13. Малес Л.В. Біологічні, психологічні та соціокультурні чинники // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С.109-131.

14. Мельник Т.М. Гендер як наука та навчальна дисципліна // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С. 10 – 29.
15. Мельник Т.М. Гендер у політиці // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С. 217-241.
16. Мельник Т.М. Правові аспекти гендеру // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник – К., "К.І.С.", 2004.- С. 316-317
17. Мельник Ю.П. Об'єктивація гендерних стереотипів у сучасній лінгвістичній науці/Ю.П.Мельник // Вісник Житомирського державного університету. – 2009. – №45. С. 111.
18. Мельник Т.М. Міжнародний досвід гендерних перетворень. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності. – К., 2004. – 347с.
19. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: „К.І.С.”, 2004. – 536 с.
20. Прокопенко. А. Гендерні маркери мовлення політичного діяча (укр. Бібліотека) – К., 2003. – С. 197–209.
21. Політичний дискурс// Соціологічна енциклопедія/ Укладач В.Г. Городяненко. – К. : Академвидав, 2008. – С. 104
22. Політичний дискурс// Соціологічна енциклопедія/ Укладач В.Г. Городяненко. – К. : Академвидав, 2008. – 456 с.
23. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.
24. Семотюк О. Л. Політична комунікація як об'єкт політичної лінгвістики: міждисциплінарний аспект// Мова і культура (Науковий журнал). – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип.12. – Т.ІІІ.
25. Серажим К.С. Термін «дискурс» у сучасній лінгвістиці / К.С. Серажим // Вісник Харків. ун-ту. – 2002. – № 1 : сер.: Філологія. – Вип. X. – С. 7 – 12.
26. Серио П. Как читают тексты во Франции / П. Серио // Квадратура смысла: Французская школа анализа дискурса: Пер. с фр. и португ. – К., 1999. – С. 14–53.
27. Славова, Л. Л. *Мовна особистість у сучасному американському та*

- українському політичному дискурсі (Дис. докт. філол. наук, Київський національний лінгвістичний університет). – Київ, 2015.
28. Славова, Л. Л. Віртуальний образ мовної особистості (на матеріалі американського та українського політичного дискурсу). *Мовні і концептуальні картини світу*, 2 (62), 240–245. – Київ, 2018.
29. Словник-довідник з української лінгводидактики: Навчальний посібник / Кол. авторів за ред. М. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2003. 311– С.41
30. Словарь гендерних термінів/ Під ред. Денисовой А.А. – К.: Інформація XXI, 2002. – 256 с.
31. Шевченко І.С. Проблеми типології дискурсу / І. С. Шевченко, О. І. Морозова // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен / За загальн. ред. Шевченко І. С.: Монографія. – Харків: Константа, 2005. – С. 233 – 236.
32. Шкворченко, Н. М. Сучасний політичний дискурс. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*, 23 – Одеса, 2016. – С. 287–288.
33. Шкворченко, Н. М. Вербальна токсичність у публічних промовах політиків США, Великої Британії та України (зіставний ракурс). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 32(71)(4, Ч. 2), 2021. – С. 163–168.
<https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-2/27>
34. Erlikhman A. M. A Practical Course in Translation: Socio-Political Aspects : [навч.-метод. посібник] / Erlikhman A. M. : Odesa, 2017. – 140 p.
35. Beaugrande R. The story of Discourse Analysis // Introduction to Discourse Analysis / in Teun van Dijk (ed.). – London: Sage, 1996. – P. 35-62 – [Electronic Resource] – Access Mode: <http://www.beaugrande.bizland.com/StoryDiscAnal.htm>
36. Harris Z. S. Discourse analysis: A sample text / Z. S. Harris // *Language*. – 1952. – Vol. 28. – P. 1-30; 474-494.
37. Coates J. Women, Men and Language. A Sociolinguistic Account of Sex Differences in Language. — NY.: Longman, 1986. — 178 p.

38. Kramer Ch. Perceptions of Female and Male speech // Language and Speech. 1984. —161 p.
39. Lakoff R.T. Language and women's place — New York: Harper and Row, 1975. — 83 p.
40. Lasswell H.D. The Structure and Function of Communication in Society// In B. Lyman The Communication of Ideas.— N.Y.: Harper and Brothers, 1948. — 152p.
41. Political speeches. [Electronic Resource] – Access Mode: <http://sixminutes.dlugan.com/tag/political-speeches/>
42. Shkvorchenko, N. Linguistic and Gender Peculiarities of English Political Discourse. *Annals of the University of Craiova. Series Philology. Linguistics*, XLII(1-2), 2020. – P.398–416. <https://bit.ly/3U6bouG>
43. Wood J. Gendered lives: Communication, gender and culture/ J. Wood. – Wadsworth: Engage Learning, 2009. – 386 p.

ІЛЮСТРАТИВНІ ДЖЕРЕЛА

44. ABC News, this week George Stephanopoulos interview with president Barack Obama. Sept. 20, 2009. [Electronic Resource] – Access Mode: <http://abcnews.go.com/ThisWeek/Politics/transcript-president-barack-obama/Story?id=8618937&page=3>
45. The Secretary of State talks about the crises we face, and what we need to do. Interview by By William Beaman and Conrad Kiechel. [Electronic Resource] – Access Mode: <http://www.rd.com/your-america-inspiring-people-and-stories/interview-with-condoleezza-rice/article28523-2.html>
46. BBC1 Panorama interview with the Princess of Wales, Broadcast in November 1995. [Electronic Resource] – Access Mode: <http://www.bbc.co.uk/politics97/diana/panorama.html>
47. Jeremy Corbyn tells CBI business must act for 'common good' [Electronic Resource] – Access Mode: https://www.bbc.com/news/topics/cwlw3xz041gt/jeremycorbyn&link_location=live-reporting-story

48. Prime Minister's letter to Donald Tusk triggering Article 50 (2017) by [Theresa Mary May](#) [Electronic Resource] – Access Mode: https://en.wikisource.org/wiki/Prime_Minister%E2%80%99s_letter_to_Donald_Tusk_triggering_Article_50
49. Press Resources [Electronic Resource] – Access Mode: <https://www.jill2016.com/press>
50. Green party [Electronic Resource] – Access Mode: <https://www.theguardian.com/politics/green-party>
51. The first Trump-Clinton presidential debate transcript, annotated [Electronic Resource] – Access Mode: https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/26/the-first-trump-clinton-presidential-debate-transcript-annotated/?noredirect=on&utm_term=.54ef27c1c812
52. US media must 'get smarter' to tackle Trump, says Hillary Clinton [Electronic Resource] – Access Mode: <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/23/hillary-clinton-us-media-must-get-smarter-tackle-trump-threat>
53. Hillary Clinton: Europe must curb immigration to stop rightwing populists [Electronic Resource] – Access Mode: <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/22/hillary-clinton-europe-must-curb-immigration-stop-populists-trump-brexit>
54. Hillary Clinton: Europe must curb immigration to stop rightwing populists [Electronic Resource] – Access Mode: <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/22/hillary-clinton-europe-must-curb-immigration-stop-populists-trump-brexit>
55. Hillary Clinton calls on Europe to curb migration to halt populists [Electronic Resource] – Access Mode: <https://thehill.com/homenews/news/417989-hillary-clinton-calls-on-europe-to-curb-migration-to-halt-right-wing-populists>

ДОДАТКИ

Announcement Speech

Jill Stein

Good afternoon.

Thank you all for being here today, and for all you've done to bring us to this historic moment, as a movement for democracy and justice is sweeping the planet.

Thanks to so many in this room who are leading the charge - to Cheri Honkala for lifting the voices of black, brown and poor people in the fight for economic justice; to German Parodi for defending the rights of students, immigrants, and the disabled, Bonnie Lane for mobilizing the homeless to become a new political force in Baltimore as part of your mayoral campaign.

This work for Democracy and Justice is the antidote to the converging crises we face, crises that Martin Luther King described as racism, militarism and extreme materialism, now made even worse by the climate crisis. Communities across the globe are rising up against these disasters - from Ferguson to Gaza, Baltimore to Cairo, Detroit to Pine Ridge...

"...Thanks to these courageous souls and so many others who are realizing that dreaming for change is not enough, hoping for change is getting no where, and are taking the power in their own hands to defend their communities, their children and their rights. They do this not because they want to, they do it because they have to, because their political representatives from both parties have sold out the people and the planet to the highest bidder..."

"...Climate stress is causing species to disappear at a rate that more than 1000 times normal. As a consequence, half of the world's species are expected to die off by 2100, putting the survival of humans into the next century at grave risk.

Bottom line. We're in trouble, and the political parties that got us in to this mess are not just unwilling, they are utterly incapable of getting us out. We need the people

powered political movement that does not sell out to the corporate predators and economic elite. or their apologists in the Democratic and Republican Parties...”

First Speech as Prime Minister

by **Theresa Mary May**

“...That means fighting against the burning injustice that, if you’re born poor, you will die on average 9 years earlier than others.

If you’re black, you’re treated more harshly by the criminal justice system than if you’re white.

If you’re a white, working-class boy, you’re less likely than anybody else in Britain to go to university.

If you’re at a state school, you’re less likely to reach the top professions than if you’re educated privately...”

President Trump and Prime Minister May's Opening Remarks (2017)

Theresa Mary May and Donald John Trump

President Donald J. Trump: "Thank you very much. I am honored to have Prime Minister Theresa May here for our first official visit from a foreign leader. This is our first visit, so -- great honor.

The special relationship between our two countries has been one of the great forces in history for justice and for peace. And, by the way, my mother was born in Scotland -- Stornoway -- which is serious Scotland.

Today, the United States renews our deep bond with Britain -- military, financial, cultural, and political. We have one of the great bonds. We pledge our lasting support to this most special relationship. Together, America and the United Kingdom are a beacon for prosperity and the rule of law. That is why the United States respects the sovereignty of the British people and their right of self-determination. A free and independent Britain is a blessing to the world, and our relationship has never been stronger...

“...On behalf of our nation, I thank you for joining us here today. It's a really great honor. Thank you very much...”

Prime Minister Theresa May: "Well, thank you very much, Mr. President. And can I start by saying that I'm so pleased that I've been able to be here today. And thank you for inviting me so soon after your inauguration. And I'm delighted to be able to congratulate you on what was a stunning election victory.

And, as you say, the invitation is an indication of the strength and importance of the special relationship that exists between our two countries -- a relationship based on the bonds of history, of family, kinship and common interest. And in a further sign of the importance of that relationship, I have today been able to convey Her Majesty The Queen's hope that President Trump and the First Lady would pay a state visit to the United Kingdom later this year. And I'm delighted that the President has accepted that invitation...

...Our talks will be continuing later. I'm sure we'll discuss other topics -- Syria and Russia.

On defense and security cooperation, we are united in our recognition of NATO as the bulwark of our collective defense. And today, we've reaffirmed our unshakeable commitment to this alliance. Mr. President, I think you said -- you confirmed that you're 100 percent behind NATO. But we're also discussing the importance of NATO continuing to ensure it is as equipped to fight terrorism and cyber warfare as it is to fight more conventional forms of war.

And I've agreed to continue my efforts to encourage my fellow European leaders to deliver on their commitments to spend 2 percent of their GDP on defense so that the burden is more fairly shared. It's only by investing properly in our defense that we can ensure we're properly equipped to face our shared challenges together.

And finally, the President and I have mentioned future economic cooperation and trade. Trade between our two countries is already worth over \$150 billion pounds a year...

The first Trump-Clinton presidential debate transcript, annotated

Beginning with you, Secretary Clinton, why are you a better choice than your opponent to create the kinds of jobs that will put more money into the pockets of American workers?

CLINTON: Well, thank you, Lester, and thanks to Hofstra for hosting us. The central question in this election is really what kind of country we want to be and what kind of future we'll build together. Today is my granddaughter's second birthday, so I think about this a lot. First, we have to build an economy that works for everyone, not just those at the top. That means we need new jobs, good jobs, with rising incomes.

I want us to invest in you. I want us to invest in your future. That means jobs in infrastructure, in advanced manufacturing, innovation and technology, clean, renewable energy, and small business, because most of the new jobs will come from small business. We also have to make the economy fairer. That starts with raising the national minimum wage and also guarantee, finally, equal pay for women's work.

CLINTON: I also want to see more companies do profit-sharing. If you help create the profits, you should be able to share in them, not just the executives at the top.

And I want us to do more to support people who are struggling to balance family and work. I've heard from so many of you about the difficult choices you face and the stresses that you're under. So let's have paid family leave, earned sick days. Let's be sure we have affordable child care and debt-free college.

How are we going to do it? We're going to do it by having the wealthy pay their fair share and close the corporate loopholes...

Mr. Trump, the same question to you. It's about putting money -- more money into the pockets of American workers. You have up to two minutes.

TRUMP: Thank you, Lester. Our jobs are fleeing the country. They're going to Mexico. They're going to many other countries. You look at what China is doing to our country in terms of making our product. They're devaluing their currency, and

there's nobody in our government to fight them. And we have a very good fight. And we have a winning fight. Because they're using our country as a piggy bank to rebuild China, and many other countries are doing the same thing.

So we're losing our good jobs, so many of them. When you look at what's happening in Mexico, a friend of mine who builds plants said it's the eighth wonder of the world. They're building some of the biggest plants anywhere in the world, some of the most sophisticated, some of the best plants. With the United States, as he said, not so much.

So Ford is leaving. You see that, their small car division leaving. Thousands of jobs leaving Michigan, leaving Ohio. They're all leaving. And we can't allow it to happen anymore. As far as child care is concerned and so many other things, I think Hillary and I agree on that. We probably disagree a little bit as to numbers and amounts and what we're going to do, but perhaps we'll be talking about that later...

Secretary Clinton, would you like to respond?

CLINTON: Well, I think that trade is an important issue. Of course, we are 5 percent of the world's population; we have to trade with the other 95 percent. And we need to have smart, fair trade deals.

We also, though, need to have a tax system that rewards work and not just financial transactions. And the kind of plan that Donald has put forth would be trickle-down economics all over again. In fact, it would be the most extreme version, the biggest tax cuts for the top percent of the people in this country than we've ever had.

I call it trumped-up trickle-down, because that's exactly what it would be. That is not how we grow the economy...

...I don't buy that. I have a different experience. My father was a small-businessman. He worked really hard. He printed drapery fabrics on long tables, where he pulled out those fabrics and he went down with a silkscreen and dumped the paint in and took the squeegee and kept going.

And so what I believe is the more we can do for the middle class, the more we can invest in you, your education, your skills, your future, the better we will be off and the better we'll grow. That's the kind of economy I want us to see again...

US Secretary of State Mike Pompeo urges allies to put economic pressure on Iran

Mike Pompeo has called on US allies to put economic pressure on Iran by cutting off all funding to the Middle Eastern country, which he asserts, will use the funds to support terrorism.

The US secretary of state arrived in Brussels earlier this week ahead of the 29th Nato summit to urge American allies to put pressure on Iran in meetings on the sidelines of the summit.

"We ask our allies [and] partners to join our economic pressure campaign against [Iran's] regime," he wrote on Twitter. "We must cut off all funding the regime uses to fund terrorism [and] proxy wars. There's no telling when Iran may try to foment terrorism, violence [and] instability in one of our countries next." ...

...However, Iran was now "treating us with much more respect right now, than they did in the past," Mr Trump added.

"I know they're having a lot of problems and their economy is collapsing, but I will tell you this - at a certain point they're going to call me and they're going to say let's make a deal. And we'll make a deal. But they're feeling a lot of pain right now," Mr Trump said...

...Prime Minister Theresa May, Chancellor Angela Merkel and President Emmanuel Macro released a joint statement in May saying Mr Trump's decision to pull the US out of the deal was of "regret and concern."

"Together, we emphasise our continuing commitment to the JCPOA. This agreement remains important for our shared security," the statement read in part...

... "today we reaffirmed our support for the Syrian political process and our goals of removing Iran's influence, defeating #ISIS, deterring chemical weapons use," Mr Pompeo wrote in a tweet...